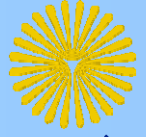

www.salampnu.com

سایت مرجع دانشجوی پیام نور

- ✓ نمونه سوالات پیام نور : بیش از ۱۱۰ هزار نمونه سوال همراه با پاسخنامه
- تستی و تشریحی
- ✓ کتاب ، جزوه و خلاصه دروس
- ✓ برنامه امتحانات
- ✓ منابع و لیست دروس هر ترم
- ✓ دانلود کاملاً رایگان بیش از ۱۴۰ هزار فایل مختص دانشجویان پیام نور

www.salampnu.com

دانشگاه پیام نور

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

دانشگاه پیام نور

نام درس :

اصول برنامه ریزی درسی رشته علوم تربیتی

نام منبع : برنامه ریزی درسی (راهنمای عمل)

نام مؤلف: دکتر حسن ملکی

نام تهیه کننده : محرم پاشایی . کارشناس ارشد رشته

علوم تربیتی (برنامه ریزی درسی) از مرکز نقده

هدف این درس :

آشنایی دانشجویان رشته علوم تربیتی با نظریه ها ،
مفاهیم ، اصول و نظریه های برنامه ریزی درسی و
بکارگیری اصول آن در عمل و طراحی پیامهای آموزشی
در جهت بهبود فرآیند یاددهی - یادگیری است .

برنامه ریزی درسی شاخه ای از رشته علوم تربیتی است
که با انگیزه مهندسی تعلیم و تربیت شکل گرفته است .

این درس از ۲ بخش تشکیل شده است .

بخش اول : مربوط به طراحی برنامه درسی
(Curriculum design)

بخش دوم : مربوط به برنامه ریزی درسی
(Curriculum Development)

بخش سوم : قسمت سازماندهی (کتاب) حذف می باشد .

تعریف برنامه ریزی: به مجموعه فعالیتهای منظم که از تبیین هدف شروع می شود و با انتخاب روش و وسایل متناسب با هدف ادامه پیدا می کند و سپس به اجرا در می آید و ارزشیابی می شود برنامه ریزی گفته می شود . به عبارت دیگر « برنامه ریزی عبارت است از طرح ریزی برای دستیابی به هدف معین » .

مراحل برنامه ریزی :

■ مراحل برنامه ریزی را بصورت نردبانی می توان به شرح ذیل ترسیم نمود .

۶- ارزشیابی

۵- اجرا

۴- آزمایش قبل

از اجرا

۳- پیش بینی روش

و وسایل

۲- تعیین هدف

۱- شناخت

وضع موجود

انواع برنامه ریزی در آموزش و پرورش

- در آموزش و پرورش با توجه به هدف مورد انتظار و بنا به هدف مورد انتظار و بنا به حد و قلمرو آن انواع مختلفی از برنامه ریزی وجود دارد. در مجموع می توان چهار نوع برنامه ریزی را در نظر گرفت:
- طرح ریزی آموزش و پرورش (Educational programming)
- برنامه ریزی نیروی انسانی (Man power planning)
- برنامه ریزی آموزشی (Educational planning)
- برنامه ریزی درسی (Curriculum Development)

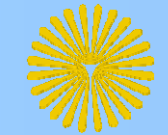

دانشگاه پیام نور

تعریف برنامه ریزی در آموزش و

پرورش

« برنامه ریزی آموزشی عبارت است
از کاربرد روشهای تحلیلی در مورد
هر یک از اجزاء نظام آموزشی و
هدف آن استقرار یک نظام آموزشی
کارآمد است»

تعريف طرح ريزي آموزش و پرورش

طرح ريزي آموزش و پرورش به تهيه
برنامه اي اطلاق مي شود كه هدفی كاملاً
مشخص و قابل اندازه گيري و ارزشيابي
داشته باشد و محدوده زماني اجرايي آنها
معلوم باشد . مثال : طرح تهيه كتابهاي
درسي ، طرح مبارزه با بي سوادى .

تعريف برنامه ريزي نيروي انساني

برنامه ريزي نيروي انساني مستقيماً با برنامه ريزي اقتصادي مربوط است و شامل برنامه ريزي براي اربيت عموم كاركنان است . زيرا هدف آن تربيت افرادي است كه بايد چرخهاي اقتصادي کشور را به حركت درآورند .

با توجه به اهمیت برنامه ریزی آموزشی و برنامه ریزی
درسی این دو مفهوم را بیشتر توضیح می دهیم :

■ برنامه ریزی آموزشی :

- برنامه ریزی آموزشی کلیه ابعاد و ارکان آموزش و پرورش را در بر می گیرد و تمام انواع آموزش و پرورش چه اجتماعی ، اقتصادی ، فردی ، چه ابتدایی ، متوسطه یا عالی ، چه رسمی و غیر رسمی را شامل می شود .

دانشگاه پیام نور

اهمیت برنامه ریزی

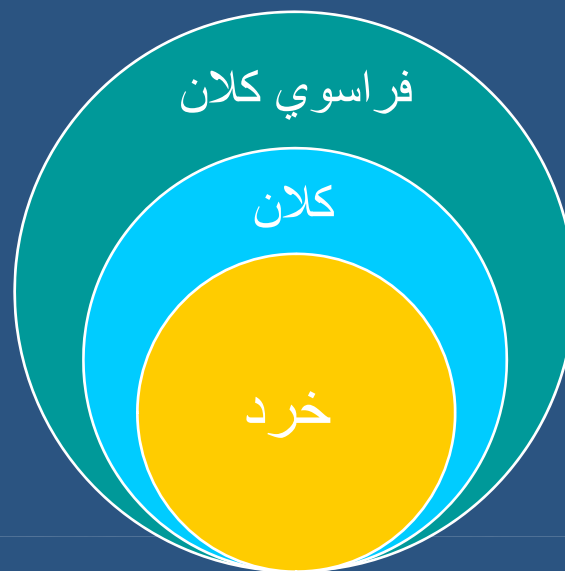
آموزشی

برنامه ریزی آموزشی از آن جهت اهمیت دارد که یک برنامه ریزی باید وقوف کامل به ارتباط و تعامل زیر نظام ها با نظام کل داشته باشد . برنامه ریزی آموزشی باید شناخت درست از نارسائیها و کاستی ها داشته باشد و قبل از ارائه راه حل بصیرت لازم را نسبت به کل نظام آموزشی کسب نماید .

برنامه ریزی آموزشی در سه سطح انجام می گیرد :

- ۱- سطح فراسوی کلان
- ۲- سطح کلان
- ۳- سطح خرد

ارتباط سطوح برنامه ریزی و نتایج آموزشی آنها

نتایج	توصیف	مثال	سطوح برنامه ریزی
تهدول	نتایجی که بر مبنای آنها نتایج بزرگتر بدست می آید	نمره های آزمون موفقیت در دوره	خرد
برونداد	نتایجی که به جامعه عرضه می شود	فارغ التحصیلان پایان نامه ها و غیره	کلان
بازده	آثار اجتماعی و اقتصادی نظام آموزشی	خودکفائی فردی ، اعتماد به نفس ، عزت نفس و ...	فراسوی کلان

برنامه ریزی درسی

نوع دیگر برنامه ریزی در آموزش و پرورش برنامه ریزی درسی است که در این کتاب مورد تجزیه و تحلیل قرار می گیرد. برنامه ریزی درسی همانطوریکه اشاره شد به یادگیری و فرآیند یاددهی – یادگیری و طراحی عناصر و عوامل مختلف آن مربوط می شود. مجموعه قواعدی که به همه عناصر یادگیری سازمان می دهد و به فعالیتهای یادگیری نظم می بخشد برنامه ریزی درسی است.

معنای لغوی برنامه درسی (Curriculum)

کری کیولم از نظر لغت از کلمه لاتین (Curren) به معنای راهی که باید طی شود گرفته شده است. در مدارس از نظر تاریخی دروسی را در نظر گرفته اند که از طریق آنها هر دانش آموز به مرحله بالاتر انتقال می یابد. این مفهوم برنامه درسی یعنی « راهی که باید طی شود » با کارکردهای تاریخی مدرسه تناسب دارد.

نگرشهاي اساسي به برنامه

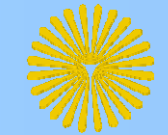
درسي

(دیدگاههاي برنامه ريزي

درسي) مورد برنامه درسي ، تعريف واحدي ورد توافق نيست . هر يك از صاحب نظران برنامه درسي با توجه به برداشت خود از ماهيت فراگير و برنامه درسي تعريف ويژه اي از برنامه درسي ارائه مي دهند .

چند نگرش اساسي به مفهوم و تعريف برنامه درسي به

شرح زير توضيح داده مي شوند :

۱- دیدگاه رشد توسعه فرآیند های ذهنی عقلی (دیدگاه شناختی)

مدافعان این دیدگاه بر این باورند که سهم ترین نقش یا کارکرد مدارس عبارت است از :

الف) کمک به دانش آموزان از این که چگونه یادگرفتن را بیاموزند .

ب) فراهم آوردن فرصت های یادگیری برای دانش آموزان به منظور تقویت انواع مهارتها و توانایی های ذهنی

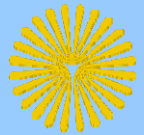
حامیان این دیدگاه مخالف سر سخت انتقال اطلاعات و دانش به دانش آموزان هستند . بنابراین با توجه به این دیدگاه برنامه های درسی باید به عوض محور قرار دادن محتوا به فرآیند ها توجه کرده و آنها را محور آموزش و تعلیم و تربیت قرار دهند برنامه درسی مبتنی بر این دیدگاه اغلب از نوع برنامه های مسئله محور است .

دیدگاه منطق گرایي عملي

(دیدگاه موضوعي / دیسیپليني

(
از نظر معتقدان به این دیدگاه کارکرد و نقش
اصلي مدرسه ، عبارت است از تقویت و رشد
قوای ذهني دانش آموزان در آن دسته از
موضوعات درسي که ارزش بالاي یادگیری
دارند . این دیدگاه برخلاف دیدگاه قبلي فرآیند
محور نبوده بر محتوا تأکید مي نماید.

در این دیدگاه کارکرد مدارس پرورش عقلي فرد از طریق انتقال میراث فرهنگی و فراهم کردن زمینه فراگیری قوي ترین و غني ترین دست آوردها و آثار عقلي از طریق مواجه شدن با قوي ترین و بالاترین دست آوردها و آثار عقلي – ذهني بشر به دست می آید که آن هم به طور معمول در رشته هایی مانند علوم ، ریاضیات ، ... یافت می شود .

۳- تحقق خرد (دیدگاه انسانگرایی)

در این دیدگاه دانش آموز ، محور و منبع اطلاعات و تعلیمات برنامه درسی است . در این دیدگاه هرگز اجرای برنامه های از پیش تعیین شده توصیه نشده و طرفداران آن معتقدند که اگر برنامه به صورت متمرکز طراحی و اجرا شود ، به طور یقین مبتنی بر شناخت نیازها و علایق دانش آموزان نخواهد بود .

برنامه درسي در اين دیدگاه زايیده کنش و واکنش
دوستانه میان معلم و دانش آموز است که فرآیند
برنامه ريزي موسوم به معلم – دانش آموز را
تشکیل مي دهد زیر بنای فکري اين دیدگاه این
است که موجودات زنده طی يك فرآیندي که از
درون آغاز مي شود و به بیرون منتهي مي شود
رشد و کمال پیدا مي کنند .

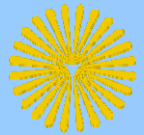
۴- بازسازی اجتماعی یا تطابق

اجتماعی

(دیدگاه اجتماعی)

در این دیدگاه نیازهای جامعه به نیازهای فرد مقدم شمرده می شود . کانون توجه این دیدگاه تأمین نیازهای جامعه می باشد . دو نظریه در ذیل این دیدگاه وجود دارد . نظریه « حال نگر » و نظریه « آینده نگر » .

نظریه حال نگر تعلیم و تربیت را وسیله ای برای تطبیق وضعیت موجود و اجتماع می داند . در حالیکه در نظریه « آینده نگر » به نیازهای جامعه مطلوب و آرمانی توجه می شود .

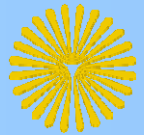
اغلب کسانی که به این دیدگاه (دیدگاه چهارم)
معتقدند نظریه تطبیق با شرایط موجود را قبول
دارند . اقلیتی هم تمایل به نظریه بازسازی و یا
رادیکال هستند . یعنی اغلب آنها به دنبال ایجاد
تغییرات اساسی و زیربنایی در ساختار اجتماع
نیستند .

تعاریف برنامه درسی

برای بیان ابعاد مختلف برنامه درسی و توجه به برداشتهای متعدد به چند تعریف اساسی برنامه درسی اشاره می شود :

« تجربیات آموختنی و نتایج مورد نظر به صورت طرح ریزی و هدایت شده که از طریق بازسازی منطقی معرفت و تجربه به منظور رشد دائمی یادگیرنده در زمینه شخصی و اجتماعی ، تحت نظارت مدرسه تدوین شده است . »

« فعالیت های که کودکان و نوجوانان باید انجام دهند تا
توانایی انجام فعالیت های ضروری برای زندگی بزرگسالی
در آنها به وجود آید

دانشگاه پیام نور

« برنامه آموزشی بیش از هر چیز به نحوه آماده سازی نسل جوان يك جامعه به صورت افراڊي سازنده و مفيد براي آن جامعه تلقي مي شود »

« برنامه آموزشی در حقیقت نقشه ای است که در آن فرصتهای مناسب یادگیری برای رسیدن به هدف های کلی و یا هدفهای جزئی مربوط که برای جمعیت و مدارس معلوم شده ای در نظر گرفته شده اند فراهم گردیده است »

« برنامه درسي عبارت است از يك سلسله وقايع آموزشي
طراحي شده كه به قصد تحقيق نتايج آموزشي براي يك يا
چند دانش آموز پيش بيني شده است »
« برنامه درسي شامل تجربه هاي بچه هاست كه مدرسه
مسوليت آن را پذيرفته است »

هر کدام از دیدگاه های مختلف در مورد برنامه درسی به مبانی روانشناختی و انسان شناختی ویژه ای استوار است ، چون هر کدام به یکی از این دو جودی انسان کرده و برنامه درسی را برای پرورش همان بعد متوجه ساخته اند . به قول مولانا « هرکسی از ظن خود یا من » ، توضیحات مبسوط در صفحات ۲۵ و ۲۶ کتاب آمده است .

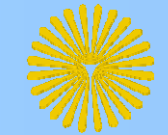
از دیدگاه نویسندگان تعریف جامع و کاملی از برنامه ریزی به شرح ذیل می باشد :

« برنامه ریزی به محتوای رسمی و غیر رسمی ، فرآیند محتوا ، آموزشهای آشکار و پنهان اطلاق می گردد که بوسیله آنها فراگیر تحت هدایت مدرسه دانش لازم را به دست می آورد ، مهارتها را کسب می کند و گرایشها ، قدرشناسی ها و ارزشها را در خود تغییر می دهد . »

فصل دوم ، طراحی برنامه درسی

متخصصان حوزه ی برنامه درسی به منظور
نظم بخشیدن به فعالیتهای خود و کسب
موقعیت در تهیه برنامه های درسی مناسب
، مجموعه فعالیتهای برنامه درسی را به دو
بخش « طراحی و برنامه ریزی درسی »
تقسیم می کنند .

بخش اول :

طراحی برنامه درسی

برنامه ریزان قبل از اینکه به شیوه های اجرایی و عملی بپردازند باید در مورد « عناصر » برنامه ریزی تصمیم گیری کنند با توجه به نوع نگرش ، عناصر برنامه درسی نیز متفاوت خواهد بود . در برنامه درسی « موضوع محور » یادگیری مکانیکی است . در برنامه درسی « دانش آموز محور » نیازهای یادگیرنده مورد توجه قرار می گیرد و در برنامه های درسی « جامعه محور » اصلاح و توسعه هدف اساسی است .

عناصر تشکیل دهنده برنامه درسی

تعداد عناصر تشکیل دهنده برنامه درسی را متفاوت داشته اند . بعضی ۴ عنصر و برخی ۹ عنصر را می پذیرند . با توجه به عناصر نه گانه ای که « فرانسویس کلاین » مطرح می کند و با توجه به شرایط موجود ، هفت عنصر در برنامه درسی اساسی و مهم هستند .

عناصر مورد توافق عبارتند از :

اهداف – محتوا – مواد آموزشی – راهبردهای یاددهی ،
یادگیری – زمان – فضا – ارزشیابی

هدفهای برنامه درسی

سازماندهی و روشها
محتوا

ارزشیابی

نمودار شماره (۱) : رابطه در طراحی برنامه درسی

در مورد هدف چند سؤال اساسی در خور بررسی است :

الف) سطوح برنامه درسی کدامند ؟

ب) رابطه هدفها با منابع چگونه است ؟

ج) آیا هدفها باید تا حد هدفهای رفتاری تحلیل شوند ؟

د) آیا هدفها در حیطه های سه گانه شناختی – عاطفی و روانی - حرکتی تعیین گردند .

ه) آیا هدفها در فعالیتهای داخل مدرسه تحقق پذیرند ؟

و) آیا هدفها با توجه به زمان حال نوشته می شوند یا آینده ؟

سطوح هدفها

یونسکو سطوح هدفها را به شرح ذیل پذیرفته است :

۱- هدفهای آرمانی : (goals) . که فیلسوفان جامعه ارائه می دهند : مانند تأسیس يك جامعه اسلامي یا تأسیس يك جامعه دموکراتیک و شهروندی دموکراتیک .

۲- مقاصد آموزشی : (aims) . که کلیت آنها از هدفهای آرمانی کمتر است و میان مدت می باشند مانند تأسیس مدارس فنی و حرفه ای .

۳- هدفهای جزئی : (Educational objectives) . که وظایف ویژه مختص فرآیند یاددهی – یادگیری را بیان می کند مثل مدرسه معین ، درس خاص

- ۱- مقاصد : مانند تربیت شهروندان کارآمد در يك جامعه دموکراتیک .
- ۲- هدفهاي کلي : مانند شهروندان در انتخابات شرکت نمایند .
- ۳- هدفهاي جزئي : مانند شهروندان از قوانین اساسي آگاه شوند .
- ۴- هدفهاي عيني : مانند توانایی در پاسخ درست به پرسشهاي شیوه انتخاب رئیس جمهور
- ۵- هدفهاي عيني خاص : با کارتهاي الکترال آشنا شوند .

منابع تعیین هدفها

برای تعیین هدفهای برنامه درسی چند منبع اطلاعاتی مطالعه می شوند . این مطالعه هر قدر عمیق تر صورت گیرد شناخت برنامه ریزان درسی از منابع اطلاعاتی تقویت می شود و هدفهای مناسب کم تعیین می شوند .

نمودار شماره (۲) : منابع تعیین هدفها

نظام اعتقادي و ارزشي (فلسفه)

برنامه ريزان درسي با توجه به اهميت نسبي جامعه ، فرد ، يادگيري و دانش و شناخت در مورد هدفهاي كلي و جزئي تصميم گيري مي کنند .
فلسفه در تمام تصميم گيري هاي برنامه درسي تعيين کننده است . پاسخ به پرسشهايي از قبيل :
زندگي خوب چيست؟ جامعه خوب کدام است ؟
دانش مطلوب چيست ؟ نحوه عمل برنامه ريز و معلم را تعيين مي کند .

چهار دیدگاه فلسفی روی برنامه درسی و کار معلم در طول پنجاه سال گذشته بیشترین تأثیر را داشته است .

۱- ماهیت گرایی

۲- پایدار گرایی

۳- پیشرفت گرایی

۴- بازسازی گرایی

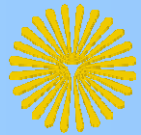
دانشگاه پیام نور

فلسفه تربیتی و برنامه درسی

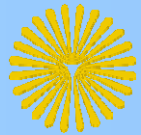
جهت گیری برنامه درسی	محور و موضوعات برنامه درسی	نقش تعلیم و تربیت	دانش	هدف تعلیم و تربیت	بنیان فلسفی	فلسفه تربیتی
اندیشه بزرگان	موضوعها ی کلاسیک تحلیل ادبی برنامه درسی پایدار	معلم در فکر کردن به دانش آموزان کمک می کند . روش سقراطی ، روش ترسیمی ، ...	تمرکز به مطالعه گذشته و پایدار	تربیت فرد عقلانی : پرورش عقل	واقع گرایی	پایدار گرایی

فلسفه تربیتی	بنیان فلسفی	هدف تعلیم و تربیت	دانش	نقش تعلیم و تربیت	محور و موضوعات برنامه درسی	جهت گیری برنامه درسی
ماهیت گرایی	ایده آلیسم ، رئالیسم	توسعه رشد عقلانی فرد ، تسلط به مفاهیم و اصول ماده درسی	مهارتهای اساسی و موضوع های درسی	معلم در تدریس اقتدار دارد . تدریس صریح ارزشهای سنتی	مهارتهای اساسی (سه مهارت) و دروس اساسی (انگلیسی، علوم ، تاریخ ، ریاضیات و زبان خارجه	بازگشت به اساس : سواد فرهنگی ، برتری در تعلیم و تربیت

جهت گيري برنامه درسي	محور و موضوعات برنامه درسي	نقش تعليم و تربيت	دانش	هدف تعليم وتربيت	بنیان فلسفي	فلسفه تربيتي
برنامه درسي مناسب تعليم و تربيت انسانگرا. اصلاح راديكال مدرسه	برنامه درسي بر علايق دانش آموزان مبتي است مواد درسي بين رشته اي ، فعاليتها و طرحها .	معلم در روش حل مسأله و تحقيق عملي نقش راهنما دارد	دانش به رشد و توسعه فرآيند يادگيري منجر مي شود و به يادگيري فعال تمرکز دارد	توسعه زندگي اجتماعي دموکراتيك	عمل گرايي	پيشرفت گرايي

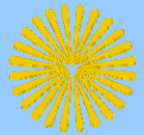

فلسفه تربیتی	بنیان فلسفی	هدف تعلیم و تربیت	دانش	نقش تعلیم و تربیت	محور و موضوعات برنامه درسی	جهت گیری برنامه درسی
بازسازی گرای	عمل گرایی	توسعه و بازسازی جامعه تعلیم و تربیت و وسیله ای برای تغییر و اصلاح اجتماعی	مهارتها و دروسی برای تعیین و اصلاح میان جامعه مورد نیاز است .	معلم يك عامل تغییر و اصلاح است و ایفای نقش می کند . به عنوان راهنمای پژوهش به دانش آموز کمک میکند	تأکید به علوم اجتماعی و روشهای تحقق اجتماعی . - بررسی مسایل اجتماعی ، اقتصادی و سیاسی - تمرکز روی نیازهای حال و آینده ملی و بین المللی	تعلیم و تربیت بین المللی مفهوم گرای مجدد تساوی فرصت آموزشی

نتیجه گیری :

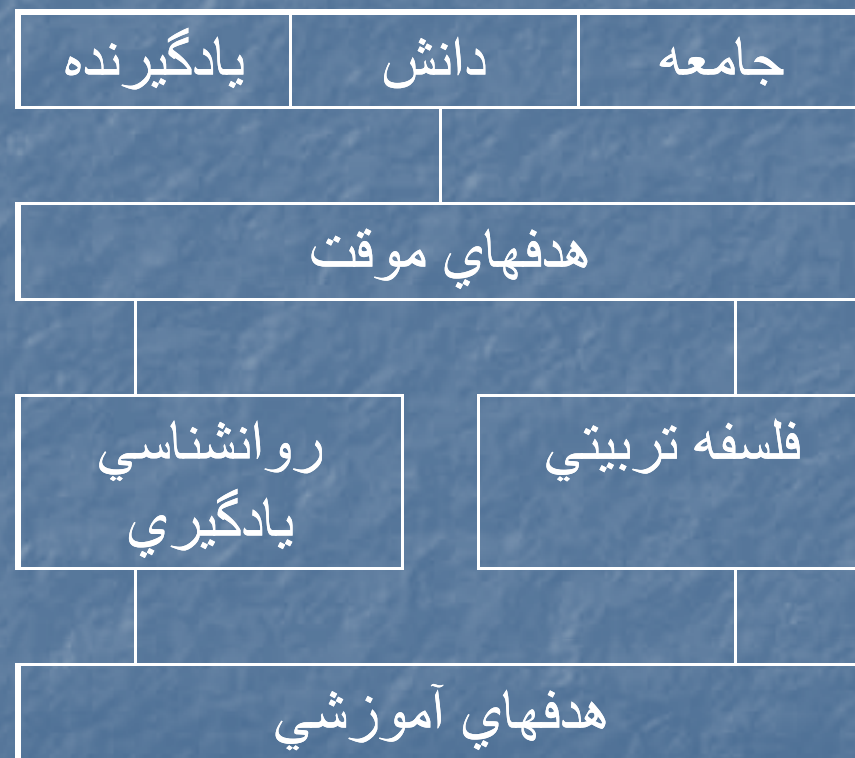
جایگاه نظام ارزشی و اعتقادی در برنامه درسی نظام ارزشی یکی از منابع درسی است . منتها موقعیت این منبع بالاتر از منابع دیگر معین یادگیری ، یادگیرنده ، دانش و جامعه است . تأثیر گرایش فلسفی معلم به حدی است که در جزئی ترین فعالیت آموزشی معلم اثر می گذارد . برای مثال گروه بندی دانش آموزان در کلاس نیز خارج از قلمرو فلسفی نیست .

معلمي که به يکي از فلسفه هاي سنتي معتقد باشد همه دانش کلاس را يك گروه تلقي مي کند و براي انجام فعاليتهاي يادگيري گروههاي کوچکتر تشکيل نمي دهد بطور قطع به نيازها و علايق فردي نخواهد کرد . در مقابل معلمی که از فلسفه هاي جديد تربيتي پيروي مي نمايد به علايق و نيازهاي دانش آموزان اصالت قابل است .

جایگاه فلسفه تربیتی که همچون « صافی » است . در این مدل نمایان است :

نمودار شماره (۴) مدل تایلر

ماهیت یادگیری و تعیین هدفها

یادگیری ، منبع دیگر هدف است . نظریه های مختلف یادگیری در خصوص ماهیت یادگیری ، اصول و قوانین یادگیری قضاوت ویژه ای دارند .

رویکردهای متعدد یادگیری در کار برنامه ریزان درسی تأثیر دارد . سه خانواده مهم در خصوص نظریه های یادگیری شناخته شده است .

سه خانواده نظریه های یادگیری

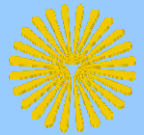
۱- نخستین خانواده نظریه های یادگیری به پیوند محرك و پاسخ تأکید دارد . این خانواده یادگیری همه نظریه های یادگیری تقویت و شرطی شدن را در بر می گیرند . نکته اساسی در این نظریه ها تجربه و نقش محرکهای محیطی است . تفکر نیز بخشی از يك توالی محرك و پاسخ است که در بیرون از فرد یادگیرنده شروع می شود و به پایان می رسد . از مهمترین نظریه پردازان این دیدگاه می توان به اسکینر – ثورندایک و لئونارد کلارک ، هال اشاره نمود .

۲- دومین خانواده نظریه های یادگیری که در برنامه ریزی درسی اهمیت دارند ، نظریه میدان است که نظریه های میدان – گشتالت ، میدان شناختی میدان ادراکی را در بر می گیرد . در این نظریه ها « کل » اهمیت ویژه ای دارد . یادگیری زمانی تحقق می یابد که بصیرت در یادگیرنده ایجاد شود . بیشتر نظریه پردازان شناختی در این ردیف قرار می گیرند از جمله : گشتالتی ها ، پدیدار شناسان – انسانگرایان ،

۳- سومین خانواده نظریه های یادگیری مربوط به تئوری اجتماعی است که توسط جامعه شناسان ، انسان شناسان و روانشناسان اجتماعی مطرح گردیده است . در این دیدگاه یادگیری فرآیند اجتماعی است و از طریق جامعه پذیر شدن انجام می گیرد . در این دیدگاه تقلید و همانند سازی مورد تأکید قرار می گیرد . از جمله این نظریه پردازان می توان به دورکیم ، پارسونز و دیگر جامعه شناسان اشاره نمود .

برنامه ریزان درسی به طرق مختلف باید فراگیران را به یادگیری تشویق نمایند . هر نظریه یادگیری نوع خاص یادگیری را توصیف می کند . بنابراین هر یک از نظریه ها یا خانواده های یادگیری یک رهیافت برای برنامه ریزان درسی به شمار می رود . انواع مختلف یادگیری مانند یادگیری های فعال و منفعل ، معنی دار و طوطی وار ، جزئی و کلی ، فردی و اجتماعی موجود است ، بعضی یادگیری ها نتیجه یک عامل خارجی و بعضی نتیجه یک عامل درونی است .

امروزه مفاهیمی از نظریه های یادگیری در برنامه ریزی
درسی کاربرد دارند که عبارتند از :

۱- همانند سازی

۲- کشف

۳- ویژگیهای فرهنگی

۴- روشهای افزایش قدرت انتقال

۵- اشتیاق به یادگیری و دانش

با توجه به مطالب یاد شده می توان نتیجه گرفت که یادگیری نیز در محتوا و قالب هدفهای برنامه درسی تأثیر دارد . می توان با منبع قرار دادن یادگیری در تعیین هدف و تأکید بر فرآیند به جای نتیجه و تأکید بر مهارتهای ذهنی به جای اطلاعات و مفاهیم متراکم برنامه های درسی را اصلاح و تعدیل نمود .

مطالعه جامعه

یکی از وظایف برنامه های درسی رفع نیازهای جامعه است
« نیاز عبارت است از فاصله بین وضع موجود مطلوب که
با معیار و استاندارد مورد قبول جامعه مقایسه شده باشد .
این مفهوم نیاز عبارت است از فاصله میان آن چه هست و
آن چه باید باشد . »

در مطالعه و بررسی جامعه هم به نیاز های آنی و به هم به تغییرات مستمر ، به ویژه تحولات ناشی از پیشرفت علوم و تکنولوژی باید توجه داشت . در مطالعه جامعه به دو اصل باید توجه شود :

الف) هدفهای برنامه درسی باید متناسب با شرایط و امکانات جامعه و نیازهای آن تعیین شوند .

ب) هدفهای برنامه درسی باید قابل تغییر باشند .

مطالعه یادگیرنده

- برنامه درسی هنگامی پویا تلقی می شود که متضمن فعالیتهای یادگیرنده برای کسب موفقیت آمیز تجربیات یادگیری باشد .
- در يك طبقه بندي كلي دو جنبه اساسي یادگیرنده مورد مطالعه قرار می گیرد :
- توانایی های ذهنی
- علایق و نیازها

در هر مرحله رشد توانایی ذهنی و عقلانی خاصی به وجود می آید .
برنامه درسی با این توانایی ها باید تناسب لازم داشته باشد . برای
مثال ویژگی « تفکر عینی » در دوره ابتدایی اقتضا می کند که
محتوای برنامه درسی به صورت عینی و ملموس و با استفاده از
نمونه ها و مثالها ارائه گردد .

همچنین برنامه درسی با علایق و نیازهای یادگیرندگان همسو باشد .
البته در بررسی نیازها ، تنها نباید به نیازهای آنی و آتی اکتفا نموده
بلکه هدفهای برنامه درسی نیز مد نظر قرار گیرد .

مطالعه دانش

هر برنامه درسی با یکی از رشته های علمی ارتباط مستقیم دارد .
برای تعیین هدفهای آموزشی برنامه درسی شناخت ساختار آن رشته
علمی ضروری است .

در این مطالعه به چند بعد اساسی در خور بررسی است .

- مفاهیم و اصول

- مهارتها و نگرشها

- روش تحقیق در آن علم

- هدفهای خاص آن علم

در تعیین هدفهای برنامه درسی باید از نظریات متخصصان مواد درسی
استفاده شود .

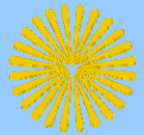
هدف

یکی از پرسش‌های اساسی در اهداف این است که آیا تفکیک هدف به سه حیطه شناختی، عاطفی و روانی حرکتی ضروری است می‌توان گفت یادگیری دارای سه رکن است: شناخت، گرایش و عمل.

« هدف » در فرآیند آموزش چیزی جز « حد یادگیری » نیست.

در مجموع میتوان گفت : تفکیک هدف به سه حیطة دقت و توجه برنامه ریزان و معلمان را افزایش می دهد و کار مطلوبی است . ولی با توجه به ظرافت روان انسان و ماهیت یادگیری چند نکته در خور توجه و تأمل است :

الف) تفکیک هدفها به حیطه های سه گانه بنابر این تصور را به وجود آورد که در یادگیرنده ، سه بخش جدا از هم وجود دارد . تفکیک یادگیری و هدف به حیطه های سه گانه فقط جنبه اعتباری دارد .

ب) دو حیطه عاطفی و روانی ، حرکتی در حیطه بندی هدفها از جامعیت لازم برخوردار نیستند .

ج) سهم و جایگاه حیطه های سه گانه در همه موضوعاتی و زمینه یکسان نیست .

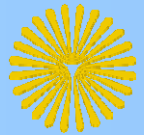
بیان هدفها

یکی از مباحث مهم در هدف نویسی «بیان اهداف» برخی از صاحب نظران که مبانی فکر خود را مکتب رفتارگرایی گرفته اند معتقدند هدف های آموزشی باید به صورت هدف های کاملاً صریح و با افعال رفتاری نوشته شوند .

مدافعان هدف هاي رفتاري اين دلایل را براي ضرورت و اهمیت هدف رفتاري بيان مي کنند :

- ۱- جهت گيري کار طراح آموزشی و معلم را نشان مي دهد
- ۲- رهنمودي براي انتخاب موضوع مورد بحث ، روش تدریس ، مواد و رسانه هاي مناسب براي فرآیند تدریس يادگيري فراهم مي سازد .
- ۳- رهنمودي براي پيشنهاد شیوه هاي ارزشیابی و ساختن آزمون و ساير ابزارهاي سنجش پیشرفت تحصیلي فراهم مي کند .

در مقابل صاحب نظران دیگری با هدف رفتاری به طور کلی مخالفت می کنند . علت مخالفتشان این است که هدفهای رفتاری را برای یادگیرنده ، محدود کننده می دانند و مانع رشد و پیشرفت خود تلقی می کنند . برخی به علت داشتن موضع تندتر تعیین هدفهای آموزشی را برای یادگیرنده مورد تردید قرار داده اند .

هدف حل مسئله :

هدف حل مسئله با هدف رفتاری تفاوت اساسی دارد . در هدف حل مسئله یادگیرنده مسأله ای را تشخیص می دهد یا مسأله ای به او داده می شود تا آن را حل کند . برای مثال :

« چگونه از یک برگ کاغذ یک طرح کاغذی بسازند که تاب تحمل دو عدد آجر را تا ارتفاع ۴ سانت از روی میز داشته باشد . »

شیوه ی حل مسأله برای فعالیتهای شناختی ، کاوشهای تفکر
آمیز و فرآیندهای سطح بالایی ذهنی و اعطاف پذیری زیادی
دارد . این امر زمینه ساز نوعی فعالیتهای برنامه ریزی
درسی است که کم و بیش به طور جدی از سوی دانشجویان
و محققان دنبال می شود .

نتایج بیانگر :

این نوع دیگر هدفهای آموزشی را تحت عنوان نتایج بیانگر معرفی می کند . نتایج در اصل چیزی هستند که يك شخص پس از نوعی درگیر شدن با فعالیتها با قصد یا بدون قصد به آنها می رسد . چون واژه هدف منظور از قبل تعیین شده ای را در بر می گیرد . جامعیت لازم را برای تعریف آن بخش از یادگیری هایی را که بدون قصد مشخص قبلی حاصل می شود ندارد .

در شکل زیر تنها تمایز هدفهای آموزشی ، هدفهای حل مسئله و نتایج مطرح نشده است بلکه وابستگی آنها به فعالیتهای متفاوت برنامه نیز نشان داده شده است . در شکل نمایان است که در هدفهای رفتاری و هدفهای حل مسئله تدوین هدفها بر فعالیتهای می توان گفت : هر دو در استاندارد های رویکرد مقصد – وسیله می گنجد . در صورتیکه فعالیتهای بیانگر مقدم بر نتایج بیانگر هستند .

رابطه بین هدفهای آموزشی ، هدفهای حل مسئله ، فعالیت
بیانگر در شکل زیر مشخص گردیده است .

محل تحقق هدفها

به چند دلیل می توان گفت محیط مدرسه تنها محل تحقق هدفها نیست و باید بین فعالیتهای فراگیران و محیط اجتماعی خارج از مدرسه ارتباط لازم وجود داشته باشد :

الف) فرد از همه جا یاد می گیرد .

ب) غنای تجربه ها موجب یادگیری عمیق است .

ج) دیدن بیش از شنیدن مؤثر است .

د) پژوهشگری شیوه مؤثر تحقق هدفهاست .

رابطه هدف با زمان

آیا هدفها با توجه به زمان حال باید نوشته شدند یا افراد را برای آینده آماده کنند به عده ای تعلیم و تربیت را آمادگی می دانند آمادگی برای تحصیل حقوق و اخذ مسئولیت در دوره ی سالمندی مورد توجه است . به نظر این عده کودکان در حال حاضر مورد توجه نیست ، بلکه آماده کردن او برای زندگی آینده مورد نظر است .

عده ای دیگر از جمله جان دیوئی مربی عالیقدر آمریکایی
تعلیم و تربیت را وسیله برای آماده کردن زندگی فعلی
کودک می دانند . به نظر این عده آینده از هر جهت برای
بچه مبهم و پیش بینی ناپذیر است . بنابراین چگونه می
توان وضع حاضر بچه را مورد غفلت قرار داد و او را
برای آینده ای نامعلوم آماده کرد .

ملاحظه می‌کنیم که در خصوص رابطه تعلیم و تربیت و هدف تربیتی با زمان دو دیدگاه وجود دارد. هر یک از آنها به نوعی در موضع گیری خود افراطی هستند. بطور کلی می‌توان جهت گیری زمانی را در برنامه درسی به صورت نمودار زیر نشان داد.

تنها گذشته گذشته و حال حال حال و آینده تنها آینده

--	--	--	--	--

نمودار شماره (۴) : رابطه هدف با زمان

جمع بندي و نتيجه گيري

- با توجه به مجموعه مباحث اصول زیر را در تبیین هدفهای برنامه درسی می توان در نظر گرفت :
- اصول حاکم بر تبیین هدفها (در بخش طراحی)
- ۱- هدف دارای سطوح مختلفی است
 - ۲- هدفهای برنامه درسی باید متناسب با شرایط و امکانات جامعه باشد
 - ۳- هدفهای برنامه درسی باید تغییر پذیر باشد
 - ۴- هدفهای برنامه درسی باید با شرایط و امکانات یادگیرنده هماهنگ باشد
 - ۵- هدف باید بصورت جامع تعیین شوند
 - ۶- به تفاوتهای فردی دانش آموزان توجه گردد

محتوا

پس از انتخاب هدف ، محتوای برنامه درسی انتخاب و سازماندهی می شود . نخستین گام برای ایجاد امکان برای تحقق هدف ، انتخاب محتوای آموزشی مناسب و مطلوب است . چون هدفها به وسیله محتوا تأمین می شوند . توجه به انتخاب محتوا همیشه یک عنصر مهم برنامه درسی در نظر بوده است .

- ۱- تعریف محتوا
- ۲- ماهیت محتوا
- ۳- اشکال مختلف رایج محتوا
- ۴- ارتباط محتوا

تعريف محتوا

سيلور الكساندر اين تعريف را ارائه مي دهند :

« حقايق ، مشاهدات ، داده ها ، دريافت ها ، تشخيص ها ، حساسيتها ، طرحها و راه حل هاي برگرفته از آنچه كه ذهنهاي انسان ها درك کرده اند و آن بناهاي ذهني كه اين محصولات تجربه را درون دانش ، ايده ها ، مفاهيم ، تعميمها ، اصول ، طرح ها و راه حلها دوباره ، سازمان و نظم مي دهد . »

هیمان محتوا را به صورت زیر تعریف می کند .

« دانش (حقایق ، تنبیها ، اصول ، تعاریف) ، مهارتها و فرآیند ها (از قبیل : خواندن ، نوشتن ، حساب کردن ، تفکر منطقی ، تصمیم گیری ، ایجاد ارتباط) و ارزشها (از قبیل : اعتقاد به خوب و بد بودن ، صحیح و غلط ، زیبا و زشت) . برنامهرسی همیشه دانش ، فرآیند و ارزش را در بر می گیرد .

نیکس می گوید :

« در امر تدریس باید چیزی را به کسی یاد داد . این شخص دانش آموزان و آن چیز محتوا است . محتوا را می توان دانش ، مهارتها ، گرایشها و ارزشیابی توصیف کرد که می باید یاد گرفته شوند . »

با توجه به مجموعه مباحث می توان گفت :

محتوا عبارت است از مجموعه مفاهیم ، مهارتها و گرایشهایی که از سوی برنامه ریزان انتخاب و سازماندهی می شود .
در عین حال محتوا آثار حاصل از فعالیتهای یاددهی –
یادگیری معلم و شاگرد را نیز در بر می گیرد .

ماهیت محتوا

در بحث ماهیت محتوا ، ویژگی های ذاتی محتوا را مورد بررسی قرار می دهیم . ابتدا چند پرسش طرح می کنیم و بررسی پاسخ آنها ماهیت محتوا را تا حدودی معلوم خواهد ساخت .

۱- آیا محتوای برنامه درسی تنها از رشته علمی مربوط گرفته می شود ؟

۲- آیا محتوای آماده ساختن فرد جهت زندگی بزرگسالی تهیه می شود ؟

۳- محتوا و روش چه رابطه ای با یکدیگر دارند ؟

در انتخاب محتوا سیر مطالب از محیط‌های نزدیکتر به محیط‌های دورتر است یعنی ابتدا رابطه فرد یا گروه خانواده که عینی‌ترین محیط به دانش‌آموزان طرح شده و بعد گروه‌های مختلف بیرون از خانواده مورد بحث و بررسی قرار گرفته و بتدریج محیط اجتماعی مورد بحث وسیعتر شده است .

بنابراین می توان گفت :

« در انتخاب و سازماندهی محتوا نباید لزوماً ساختار محتوا و سازماندهی آن را با ساختار منطقی دانش انطباق دهیم ، بلکه ساختار منطقی دانش یکی از عوامل مؤثر بر انتخاب محتواست و وسیله ای است در تحقق رشد و تربیت یادگیرنده . »

محتوا و بزرگسالان

محتوای برنامه درسی به وسیله بزرگسالان انتخاب می شود .
چون تجربیات ، تصورات ساختار ذهنی بزرگسالان با
کودک تفاوت دارد .

بزرگسالان در تهیه محتوای برنامه درسی برداشتهای خود را
محور انتخاب قرار می دهند . دیویی خاطر نشان می سازد
که تجربه نابالغ یادگیرنده با تجربه بزرگسالان تفاوت دارد .

بنابراین ، نباید تعجب کرد که چرا یادگیریهای دانش آموزان در مدرسه تأثیر کمتری در شخصیت و رفتار آنها می گذارد . انتخاب محتوا بر اساس برداشت برنامه ریزان درس و بدون به تجارب یادگیرنده باعث می شود بدون دانستن مثلاً دستور زبان انگلیسی از دبیرستان دانش آموخته شود . با اینکه کلیه امتحانات لازم را نیز گذرانیده باشد .

محتوا و روش

یکی از مسایل مورد بحث بین برنامه ریزان درسی رابطه محتوا و روش است . به تازگی برنامه ریزان درسی به اهمیت فرآیند در تهیه برنامه درسی توجه زیادی معطوف کرده اند . این قبیل نویسندگان ، محتوای برنامه درسی را همان فرآیند محسوب می کنند و فرآیند را اعمال مختلف مربوط به خلق دانش تعریف می نمایند .

ارائه محتوا

یکی از اشکال ارائه محتوا نوشتاری است . مفاهیم ، اصول و قوانینی که اجزای مختلف محتوا را تشکیل می دهند به طور مکتوب تهیه و تنظیم می شوند . در برنامه های سنتی این شکل ارائه محتوا غالب بود ، در حالیکه علاوه بر صورت مکتوب محتوا را در قالبها و شیوه های دیگری نیز می توان ارائه نمود مثل عکسها و تصاویر زیبا ،

شیوه دیگری که از طریق آن محتوای آموزشی شکل می گیرد و امکان یادگیری برای دانش آموز را فراهم می سازد فعالیت های خارج از مدرسه است ، برای مثال بازدیدها و گردش های علمی که برای فراگیران تدارک دیده می شوند موجب توسعه دانش می گردند .

نظر به اینکه نظام برنامه ریزی درسی در کشور ما متمرکز است و کتاب درسی جایگاه ویژه ای دارد باید تلاش کنیم کتابهای درسی مناسبتری تهیه کنیم و در آنها علاوه بر شکل نوشتاری از شیوه های دیگر نیز در ارائه محتوا استفاده کنیم .

وحدت محتوا

آیا محتوای برنامه های درسی به صورت مجزا از هم انتخاب و سازماندهی شوند و یا وحدت و ارتباط آنها با یکدیگر باید مرد نظر برنامه ریزان باشد به این یکی از پرسشهای اساسی برنامه ریزی درسی است . تعداد زیادی از صاحب نظران تعلیم و تربیت از آموزش بین رشته ای حمایت می کنند و آموزش موضوع مدار را مورد انتقاد قرار می دهند .

كدواليك مي گويد :

رشته هاي علمي براي كسب اطلاعات لازم و شيوه هاي موفقي نيستند . او اظهار مي دارد جهان يك كل است . به طور كلي كارشناسان معتقدند تفكيك رشته هاي علمي مصنوعي است و آن چه در عالم خارج وجود دارد يك چيز واحد است و فراگيران نيز بايد نظر واحدي از طريق برنامه هاي درسي به دست آورند .

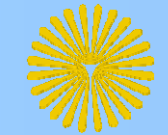
اجرای برنامه درسی (آموزش)

موفقیت برنامه درسی و تحقق هدفهای آن ، درگرو اجرای بهتر برنامه است . برنامه درسی ممکن است از ویژگیهای مثبت برخوردار باشد اما به علت فقدان روشهای تدریس مناسب عقیم بماند . در مجموعه فرآیند تهیه برنامه درسی باید دو طرح تهیه شود . یکی طرح برنامه درسی دیگری طرح اجرای برنامه درسی .

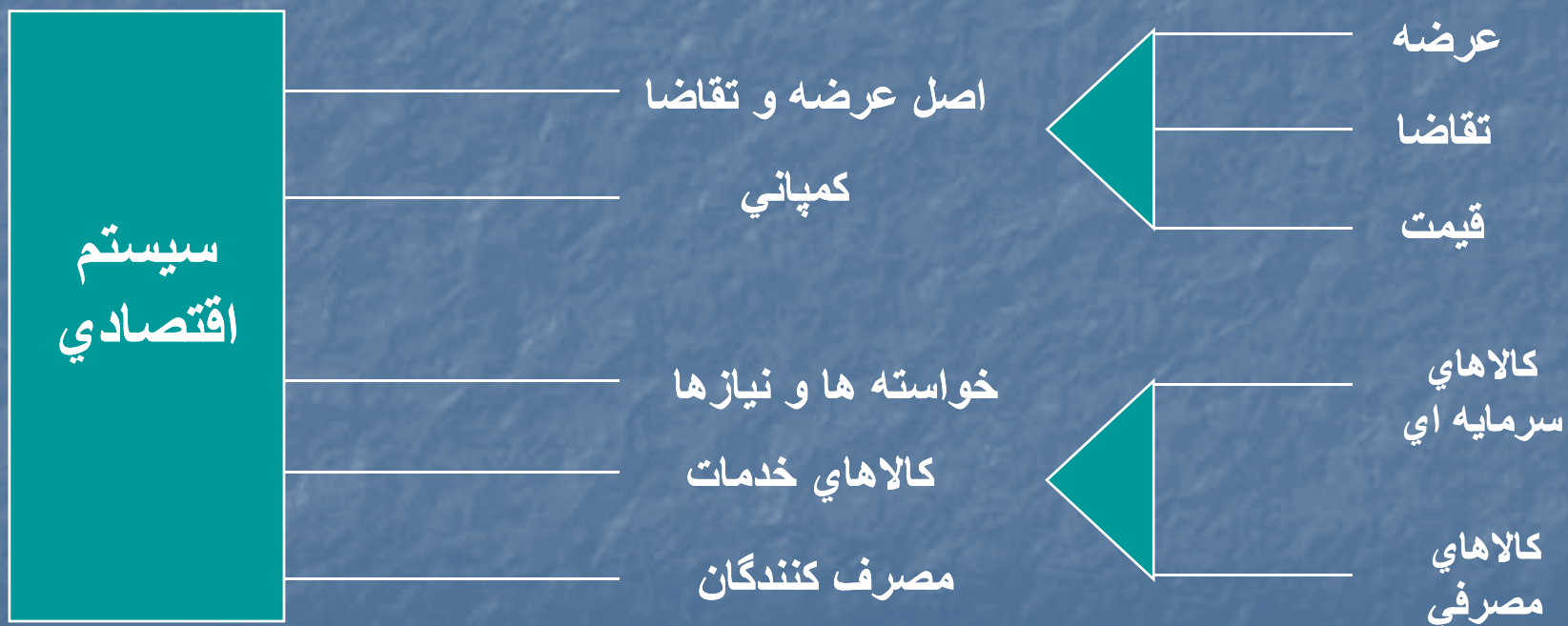

سازماندهی محتوا و آموزش

نقطه ارتباط طراح برنامه درسی و طرح آموزشی سازماندهی محتوای برنامه درسی است. برای روشن شدن ارتباط، مثالی ذکر می کنیم: یکی از شیوه های سازماندهی محتوا از کل به جزء است یعنی متن درس از بالا به پایین تنظیم می شود. کلی ترین مفاهیم در ابتدا و به تدریج مفاهیم جزئی تر ارائه و سازماندهی می شوند.

در این نمودار ارتباط مفاهیم در شیوه سازماندهی نمایان است .

نمودار شماره (۸) : رابطه پیش سازمان دهنده با مفاهیم جزئی

- دیوید آزوبل الگوی تدریس به روش پیش سازماندهنده را ارائه می کند. در این الگوی تدریس ، پس از تعیین هدف های درس ، پیش سازماندهنده ارائه می شود. منظور از پیش سازماندهنده مطلب پیشگفتار ، مفاهیم انتزاعی و کلی از خود مطالب درسی است که باعث سهولت یادگیری مطالب درسی است.

سه عامل اصلی در تعیین اصول روش های تدریس تأثیر دارند . با توجه به اینکه به هر یک از آنها می توان اصول و ضوابطی را برای انتخاب روش های تدریس ، به ویژه در دوره ابتدایی ارائه نمود :

- ۱- اصول مبتنی بر روانشناسی جدید
- ۲- اصول مبتنی بر عملکرد های اجتماعی
- ۳- اصول مبتنی بر هدف های وسیع دوره ابتدائی

اهم اصول مبتنی بر روانشناسی جدید

- ۱- روش باید علاقه فعلی دانش آموزان را مورد توجه قرار دهد .
- ۲- روش باید دانش آموزان را برای دستیابی به هدف های ارزشمند تربیتی تحریک کند .
- ۳- روش باید برای فعالیت های خلاق پنهان دانش آموزان فرصت هایی را فراهم سازد .
- ۴- روش باید تفاوت های فردی را در نظر گیرد .
- ۵- روش باید از طریق استفاده از مواد عینی فرصت هایی برای یادگیری فراهم سازد .

اهم اصوا مبتتي بر عملکرد هاي اجماعي

۱- روش باید به نحوی باشد که در طراحی ، اجرا و ارزشیابی علم و دانش آموز همکاری داشته باشند.

۲- روش باید بین راهنمایی معلم و آزادی دانش آموز تعادل به وجود آورد .

۳- روش باید امکان لازم را برای مشارکت دانش آموزان در حل مسایل زندگی در مدرسه فراهم سازد

۴- روش باید برای تصمیم گیری و قبول مسئولیت ها فرصتهای را فراهم سازد

اهم اصول مبتنی بر هدفهای وسیع دوره ابتدایی

- ۱- روش باید همه جنبه های رشد بچه را دربرگیرد .
- ۲- روش باید تعادل مناسب در فعالیت های دانش آموزان به وجود آورد
- ۳- روش باید دانش آموزان به طرح اجتماعی ، ملت و جهان او سوق دهد .
- ۴- روش باید امنیت و رضایت برای دانش آموز فراهم سازد
- ۵- روش باید فراتر از نیاز سه گانه عمل کند

برنامه درسی پنهان و طراحی

آموزشی

آنچه طراحی و برنامه ریزان درسی برای رشد و تربیت فراگیران طرح می کند برنامه درسی رسمی است. برنامه درسی هدفهای آموزشی مدرن و آشکار دارد. و محتوای معینی برای تحقیق هدفها انتخاب و سازماندهی می شود. عوامل دیگری که جزء برنامه درسی نیست و از دید و مشاهده برنامه ریزان دست اندرکاران پنهان است در فکر و رفتار اصر می کنند برنامه درسی پنهان نام دارد.

دانشگاه پیام نور

در واقع برنامه درسی پنهان عبارت است از « راهبرد های دانش
آموزان در عبور موفقیت آمیزش از مانع برنامه درسی رسمی یا
طرح ریزی شده »

عواملی که در شکل گیری برنامه درسی پنهان یا غیر مدرن تاکید دارند عبارتند از :

- ۱- قوانین و مقررات مدرسه
- ۲- روابط و مقررات مدرسه
- ۳- ارتباط متقابل معلم و شاگرد
- ۴- رابطه تدریس با برنامه درسی پنهان

برنامه درسی با عوامل مختلف آشکار و پنهان ارتباط دارد. این تعداد ارتباط و تاثیر پذیری از پارامترهای مختلف موجب می شوند که در همه مراحل برنامه ریزی و اجرای برنامه درسی ، تصمیم گیری ها و اقدامات انجام شده مورد ارزشیابی قرار گیرند مشروعیت و صحت برنامه ها به ارزشیابی مستمر نیاز دارند .

ارزشیابی فرآیندی است که در مورد داوری در زمینه مناسب
تعلیمات برنامه درسی به کار می رود. این داوری باید بنا به چند
اصل کلی انجام گیرد که به این شرح است:

- ۱- ارزشیابی در همه مراحل برنامه درسی انجام می گیرد
- ۲- ارزشیابی باید فرآیند نگر و غایت گر باشد
- ۳- ارزشیابی تکوینی مجموعی

کسب اطلاعات از منابع مختلف

برای ارزشیابی جامع و کامل از عوامل و منابع مختلف از قبیل
کارشناسان و صاحب نظران ، معلمان ، دانش آموزان ، شاهده
عملکرد معلمان و دانش آموزان در موقع اجرای برنامه باید
اطلاعات لازم گردآوری شود .

کارکردهای ارزشیابی

مهم ترین کارکردهای ارزشیابی در پنج مورد زیر خلاصه می شود .

۱- تشخیص

۲- تجدید نظر در برنامه های درسی

۳- مقایسه کردن

۴- پیش بینی نیازهای آموزشی

۵- تعیین میزان حصول هدفهای آموزشی

دانشگاه پیام نور

بخش دوم

برنامه ریزی درسی

دانشگاه پیام نور

فصل

اول

مدلهای برنامه ریزی درسی

مفهوم برنامه ریزی

درسی

هرگاه عملی برای تعیین و تحقیق هر یک از عناصر و افراد در انجام این روشها در نظر باشد عنوان برنامه ریزی درسی دارد. پرسش های اساسی که در فرآیند برنامه ریزی درسی پاسخ داده می شوند عبارتند از:

- ۱- چه کسانی درباره برنامه درسی تصمیم گیری می کنند؟
- ۲- چه اصول و روشهای انتخاب و تصمیم گیری می شوند؟
- ۳- شیوه های تصمیم گیری و نحوه اجرای آن چگونه است؟

تفاوت طراحی با برنامه ریزی درسی

طراحی نقشه کثی است و برنامه ریزی اجرای آن نقشه است .
فرآیند برنامه ریزی درسی به علت ارتباط داشتن با
عوامل مختلف فرهنگی ، اجتماعی و سیاسی یک فرآیند چند
بعدي است .

مدلهای برنامه ریزی درسی

مدلهای برنامه ریزی درسی را می توان در دو گروه طبقه بندی کرد :

- ۱- در يك گروه افرادی هستند که اعتقاد دارند می توان هدفهای تعلیم و تربیت را تعیین نمود و به شیوه خطی آنها را تحقق بخشید. به این گروه « رویکرد تکنیکی علمی » به برنامه ریزی درسی دارند .
- ۲- در مقابل « رویکردهای غیر تکنیکی قرار دارند ، یعنی افرادی که به « ذهنیت ، شخصی بودن ، ذوقی بودن ، اکتشافی بودن تأکید می کنند » .

در اساس دیدگاه تکنیک علمی به « عقل گرایی » و « تجربه گرایی » تکیه می شود . جهت گیری غیر علمی و غیر تکنیکی به « اشراق گرایی » و آنچه مک دونالد « عقلانیت زیبا شناسانه » در مقابل « عقلانیت تکنولوژی » نامیده است متکی است . طرفداران رویکرد غیر تکنیکی به طراحی برنامه های درسی کودک مدار و مسأله مدار معتقدند .

- ۱- مدل بابت
- ۲- مدل چارترز
- ۳- مدلی تایلر
- ۴- مدل تبا
- ۵- مدل سیلور و الکساندر
- ۶- مدل تصمیم‌گیری هاکینز

مدل بابیت (تکنیکی)

در آغاز قرن بیستم بابیت استاد تعلیم و تربیت دانشگاه شیکاگو
علاقه مند بود ، برنامه درسی متناسب با زمان را جایگزین
برنامه موجود کند . او معتقد بود که با استفاده از علم و با
الهام از نظریه مدیریت علمی تیلور می توان به هدفهایی
که از طریق تجربه زندگی به دست نیامده نایل گشت .

- چند نمونه از هدفهای را که بابت طرح کرده است ذکر می شوند :
- توانایی در سازماندهی و ارایه اندیشه های خود به دیگران در مواقع :
- الف) گفتگو
 - د) گزارش شفاهی
 - ب) نقل تجربه های خود
 - ه) راهنمایی کردن
 - ج) بحث خیلی جدی و رسمی
 - و) صحبت برای حضار
- توانایی جمع آوری و سازماندهی و تفسیر حقایق مورد نیاز .

اصول هدف نویسی از نظر

بابیت

- ۱- هدفها با اصطلاحات معین و براساس آن دانش آموزان باید عمل کنند نوشته شوند .
- ۲- در نوشتن هدفهای از زبان روزمره استفاده شود و به گونه ای که به آسانی قابل فهم باشند .
- ۳- از هدفهای کلی پرهیز شود چون برای تهیه برنامه درسی غیر قابل استفاده است .

مدل چارترز

چارترز با استفاده از نظریات هربرت اسپنسر ، فرانکلین بابیت و جان دیوئی در سال ۱۹۲۴ ، نظریه کارکردی را برای طراحی سیستماتیک برنامه درسی مطرح ساخت . چارترز با تاکید گرفتن از روشهای تحلیلی اسپنسر و فیلور خاطر نشان ساخت اولین قدم در تهیه برنامه درسی تعریف هدف های اصلی است .

مراحل تهیه برنامه درسی از دیدگاه چارتز

- ۱- با مطالعه زندگی اجتماعی انسان هدف های اصلی تعلیم و تربیت را تعیین کنید .
- ۲- هدف ها را به دو بخش آرمان ها و فعالیت ها تحلیل کنید .
- ۳- این اجزا را به ترتیب اهمیت مرتب کنید .
- ۴- با توجه به فعالیت هایی که برای بچه ها ارزش بالاتر و برای بزرگسالان ارزش کمتری دارند ، اجزای مرتب شده را با دقت بیشتری مرتب کنید .

- ۵- با استفاده از فهرست موضوعاتی که در زمان آموزشی اختصاص یافته در مدرسه قابل ارائه هستند تعیین کنید .
- ۶- تمرین های مناسب را مشخص کنید .
- ۷- بر اساس ماهیت روانشناختی بچه ها ، مواد آموزشی را با نظم آموزشی مرتب کنید .

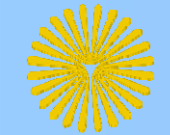
مدل تایلر (تفکیکی)

بدون شک تایلر یکی از صاحب نظران برجسته مدل های تکنیکی ، علمی است . تایلر در سال ۱۹۴۹ کتاب اصول اساسی برنامه درسی و آموزشی را منتشر کرد که در آن برای بررسی مسائل برنامه درسی و آموزشی منطقی را ارائه نمود .

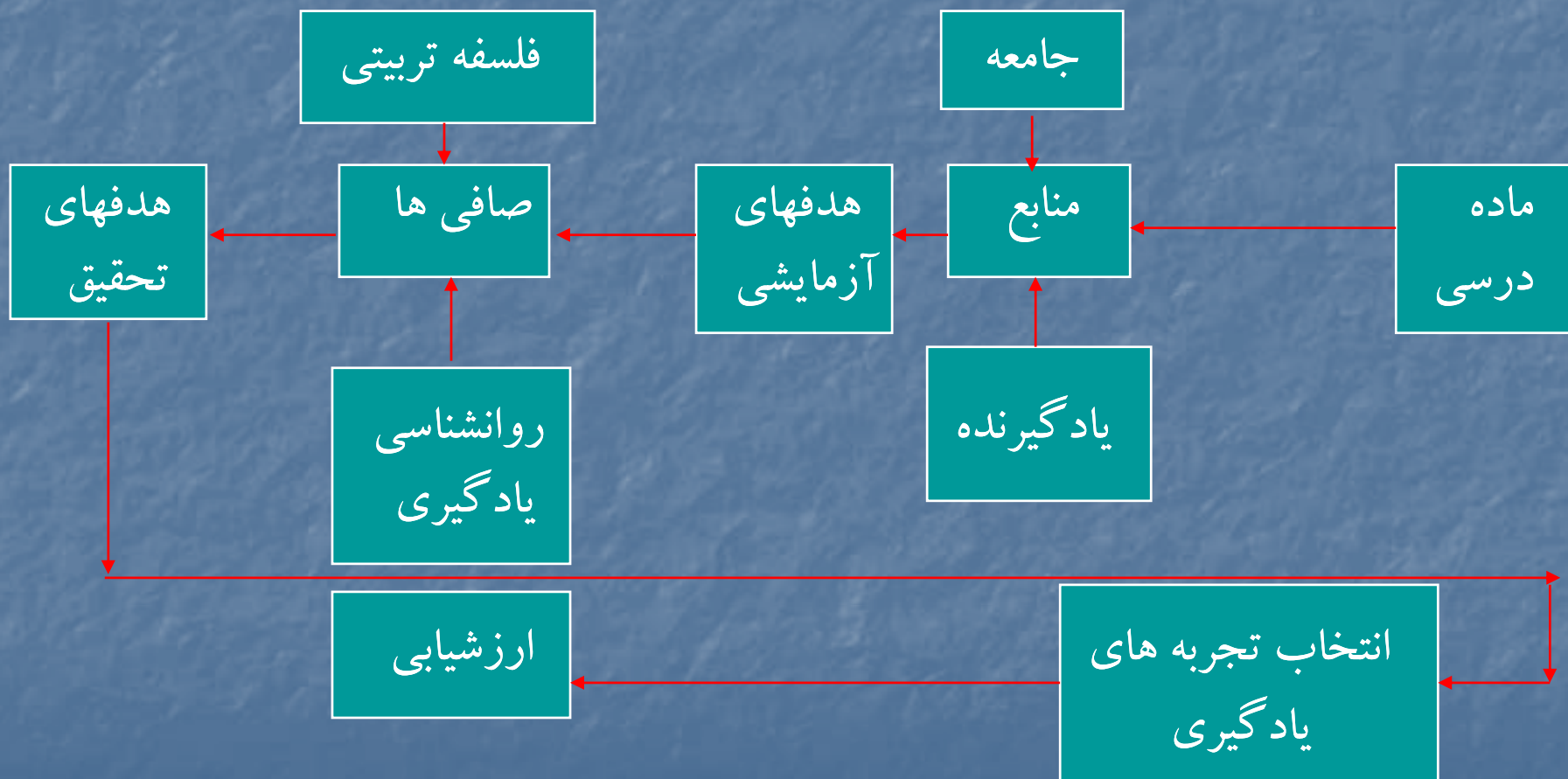

مراحل برنامه ریزی درسی از نظر تایلر

- ۱- هدف های آموزشی مدرسه
 - ۲- تجربه های آموزشی مربوط به هدف ها
 - ۳- سازمان دهی تجربه ها
 - ۴- ارزشیابی هدف ها
- تایلر یادآوری کرد که باید برنامه ریزان درسی هدف های کلی را بر اساس گردآوری اطلاعات از سه منبع : ماده درسی ، یاد گیرنده و جامعه تعیین کنند . پس هدف ها را از دو صافی فلسفه تربیتی و روانشناسی یادگیری بگذرانند .

مدل تایلر

نمودار شماره (۹) : مدل تایلر

مدل تبا (تکنیکی)

تبا از رویکرد از پایین به بالا حمایت می نمود. او معتقد بود که مدل مدیریتی (از بالا به پایین) توالی و نظم درستی ندارد. برنامه درسی توسط آنانی که برنامه را مورد استفاده قرار می دهند طراحی می شود. معلمان باید با یک روش استقرار از امور جزئی به امور کلی برسند.

مراحل برنامه ریزی درسی از نظر تبا

- ۱- تشخیص نیاز
- ۲- تعیین هدف
- ۳- انتخاب محتوا
- ۴- سازماندهی محتوا
- ۵- انتخاب تجربه های یادگیری
- ۶- سازماندهی فعالیت های یادگیری
- ۷- ارزشیابی

مدل سیلور و الکساندر

سیلور و الکساندر یک رویکرد سیستماتیک به برنامه ریزی درسی
ارایه کردند .

۱- هدف های کلی ، هدف های جزئی و حیطه ها : چهار حیطه باید
در سازماندهی هدف ها مورد توجه باشد : رشد شخصی ، روابط
انسانی ، مهارت های یادگیری و تخصصی کردن .

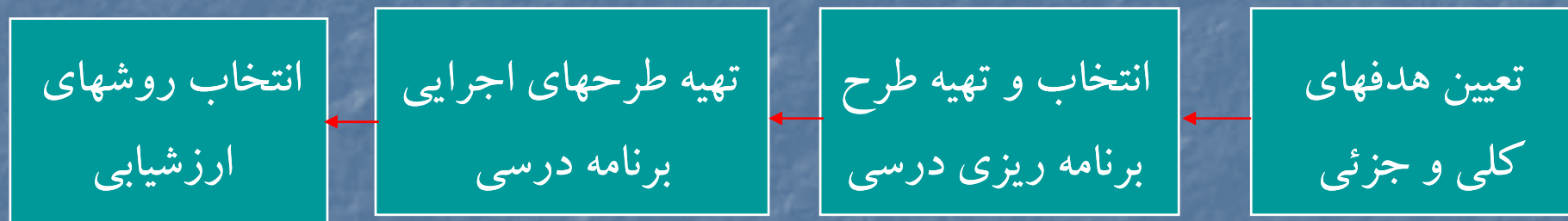
۲- طراحی برنامه درسی

۳- اجرای برنامه درسی

۴- ارزشیابی برنامه درسی

مدل برنامه ریزی درسی سیلور و الکساندر

مدل تصمیم گیری هاکنز (تکنیکی)

مدل هاکنز نمونه دیگری از مدل های علمی - تکنیکی است که هفت مرحله دارد:

- ۱- مفهومی ساختن و مشروعیت بخشیدن به برنامه درسی
- ۲- تشخیص برنامه درسی
- ۳- انتخاب محتوا
- ۴- انتخاب تجربه ها ، یادگیری
- ۵- اجرای برنامه درسی
- ۶- ارزشیابی
- ۷- نگهداری

آغاز هفته دهه ۱۹۷۰ اشخاص زیادی در مقابل تأکید مدارس به رشته های علمی موضع گیری کردند و عدم تعادل در برنامه های درسی را نقد و بررسی نمودند . جرال وین اشتین و ماریو فنتی نی اعتقاد داشتند که تعلیم و تربیت باید به امور انسانی تأکید کند و هدف های آموزشی باید بیانگر علایق فردی و بین الافرادى دانش آموزان باشند .

از نظر این متخصصان برنامه درسی دارای هدف انسانی است و خودشناسی دانش آموزان و تصورات آنان از خودشان را توسعه می دهد مدلی که وین اشتین و فانتی نی ارائه می دهند هفت مرحله دارد :

مراحل مدل وین اشتین و فانتی نی

الف) شناخت فراگیر

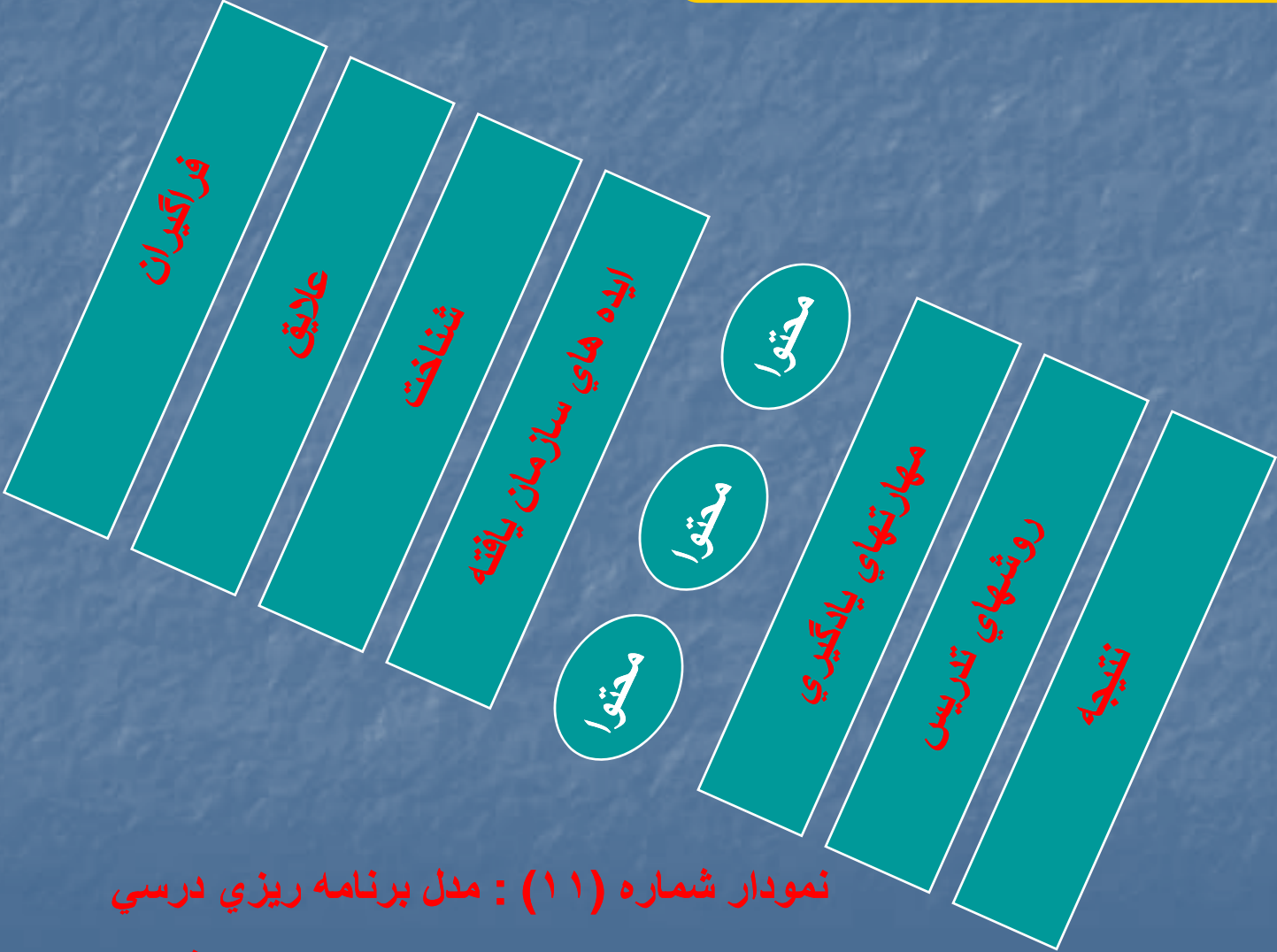
ب) تعیین علائق

ج) ایده های سازمان دهنده

د) انتخاب زمینه هایی که محتوا بر اساس آنها شکل می گیرند

ه) مهارت های یادگیری

ز) نتیجه گیری

نمودار شماره (۱۱) : مدل برنامه ریزی درسی

وین اشتین و فانتی نی

نقد و بررسی مدل ها

دو گروه از مدل های برنامه ریزی درسی توضیح داده شد . یک گروه مدل های تکنیکی – علمی است که به طور عمده در فرآیند برنامه ریزی درسی از منطق علمی پیروی می کنند . یعنی همانطور که در هر یک از علوم بشری قوانین و فواید ثابت و قطعی وجود دارد در برنامه ریزی درسی نیز به وجود قوانین ثابت قایل هستند .

به همین دلیل به نیازها ، علایق و استعدادهاي فراگیران توجه لازم نمی شود . با این که این ویژگی از دیدگاه بانیان برنامه ریزی درسی یعنی با بیت و چارترز تا صاحب نظران مانند تایلر ، سلیدرو الکساندر و تبا تعدیل می شود ، ولی خطی بودن و اصالت دادن به برداشت بزرگسالان از تعلیم و تربیت ویژگیهای مشترک این مدلهاست . بنابراین می توان گفت : فراگیر در حصار برنامه درسی است .

مدلهای غیر تکنیکی با اینکه در انتقاد از معایب مدلهای تکنیکی – عملی به وجود آمدند اما از جنبه دیگر دچار افراط شدند . مدلهای غیر تکنیکی از خطی بودن و محدودیت مدلهای تکنیکی انتقاد نمودند ، ولی در یک موضع افراطی علایق فراگیر تنها محور فعالیتهای یادگیری و انتخاب و سازماندهی محتوا در نظر گرفتند .

می توان گفت :

در مدل‌های تکنیکی در فرآیند برنامه ریزی ، تصمیم گیری برنامه ریزان اصل است و در مدل‌های غیر تکنیکی فراگیر اصل است . در حالیکه نه آن و نه این هیچکدام اصل نیست . رشد و تربیت فراگیر و آماده ساختن او برای زندگی اجتماعی محور تعلیم و تربیت است .

علاوه بر مطالب یاد شده که به طور ویژه به مدل‌های تکنیکی و غیر تکنیکی مربوط می‌شدند و نکته در خور طرح است که به طور مشترك به هر دو گروه از مدل‌ها مربوط می‌شود .

اولاً : به نظام ارزشی توجه نکرده اند .

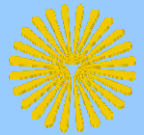
دوماً : به یادگیری راه یادگیری توجه نمی‌شود .

مدل پیشنهادی نویسنده :

مراحل مدل به شرح ذیل می باشد :

- ۱- نیازسنجی
- ۲- جهت دهی ارزشی
- ۳- تعیین هدفها
- ۴- تعیین تناسب هدفها با مواد
- ۵- انتخاب محتوا
- ۶- سازماندهی
- ۷- انتخاب و سازماندهی تجربیات یادگیری
- ۸- انتخاب استراتژی های یاددهی – یادگیری

- ۹- تعیین نظام ارزشیابی پیشرفت تحصیلی
- ۱۰- تعیین نقش معلم
- ۱۱- مواد آموزشی
- ۱۲- تولید ارزشیابی تکوینی
- ۱۳- اشاعه برنامه درسی
- ۱۴- اجرای برنامه درسی
- ۱۵- نظارت و کنترل
- ۱۶- ارزشیابی پایانی
- ۱۷- بازنگری و اصلاح .

اجرای برنامه درسی	نظارت و کنترل	نیازسنجی	جهت‌دهی ارزشی	تعیین اهداف
اشاعه برنامه درسی				تعیین تناسب اهداف با مواد
اصلاح برنامه و مواد آموزشی				انتخاب محتوا
تولید مواد آموزشی				
اجرای آزمایشی	تعیین نظام ارزشیابی	انتخاب استراتژیک یاددهی - یادگیری	انتخاب و سازماندهی تجارب یادگیری	سازماندهی محتوا

دانشگاه پیام نور

فصل دوم :

فرآیند برنامه ریزی درسی

۱- نیازسنجی

بدون تشخیص نیاز ، برنامه ریزی درسی امکان پذیر نیست .
نیازسنجی عبارت است از « تشخیص کاستی و خلاءها در یادگیری و تعیین ضرورت‌های آموزش و پرورش بر اساس آنها » با تأمل در مفهوم نیازسنجی می توان پذیرفت که انجام مراحل بعدی برنامه ریزی درسی مخصوصاً تدوین اهداف به تشخیص نیازها بستگی دارد .

منابع نیازها

- ۱- نظام ارزشی و فلسفه تربیتی
- ۲- نظام تعلیم و تربیت
- ۳- ماهیت یادگیرنده
- ۴- نیازهای جامعه حال و آینده
- ۵- تحولات علمی و فرهنگی
- ۶- انسان مطلوب
- ۷- روند اشتغال
- ۸- رویکردها در برنامه درسی

۱- نظام تعلیم و تربیت

نظام تعلیم و تربیت محیط بر نظام برنامه ریزی درسی است . اهداف کلی تعلیم و تربیت ، وضع تربیت معلم ، میزان بودجه و امثال اینها در عناصر مختلف برنامه درسی تأکید دارند . هر يك از نظام های تعلیم و تربیت انتظارات کلان و نهایی خود را در هدفهای کلی خود ارایه می دهند . این هدفهای کلی مانند نورافکنی هستند که افق تعلیم و تربیت را برای برنامه ریزان می سازند .

کمال انسان در نظام تعليم و تربيت اسلامي رسيدن به قرب الهي است
اين هدف نهايي به اهداف زير تقسيم مي شوند:

الف) اهداف اعتقادي

ب) اهداف اخلاقي

پ) اهداف علمي آموزش

ت) اهداف فرهنگي هنري

ث) اهداف اجتماعي

ج) اهداف زيستي

هر يك از اهداف فوق به اهداف جزئي تقسيم شده اند (به كتاب مراجعه
شود).

۲- رویکرد برنامه ریزی درسی

بدلیل تفاوت در نگرش ها و مبانی فکری گوناگون ،
رویکردهای متنوع در حوزه برنامه درسی بوجود آمده است .
بعضی از آنها به یادگیرنده اصالت می دهند برخی جامعه
را اصل می دانند ، بعضی از دیدگاهها محتوای برنامه
درسی مورد تأکید قرار می گیرد و در دیدگاه دیگری روش
و فرآیند یادگیری مورد توجه زیاد است .

- الف) چه عواملی موجب تنوع رویکردهاست
- ب) رویکردهایی که یادگیرنده را محور قرار می دهند کدامند ؟
- ج) رویکردهایی که جامعه را سم می شمارند کدامند ؟
- د) رویکردهایی که فرآیند یادگیری را مورد تأکید قرار می دهند چه دلایلی دارند ؟
- ه) جدیدترین دیدگاهها کدامند ؟
- و) ما بر اساس نظام اعتقادی خود کدام رویکرد را مبنای عمل قرار می دهیم ؟

۳- تحولات علمی و فرهنگی

در بررسی تحولات علمی و فرهنگی به قصد تشخیص نیازها به اقدامات زیر باید پاسخ پیدا کرد :

الف) روشهای نوین تعلیم و تربیت کدامند ؟

ب) در ماده درسی مورد نظر چه روش های یاددهی – یادگیری طرح شده اند؟

ج) آخرین نظریه ها در رشته تحصیلی کدامند ؟

د) در عرصه فرهنگ چه نظریه های کلی مطرح است ؟

ه) چه بحران های فرهنگی و ارزشی در سطح جهانی وجود دارد ؟

و) کدامیک از بحران ها فرهنگ ما را تهدید می کند ؟

۴- انسان مطلوب

در بررسی انسان مطلوب به سؤالات زیر پاسخ داده می شود
:

الف) چه ویژگیهای فطری در انسان وجود دارد؟

ب) تفاوت های بارز انسانشناسی مورد نظر با سایر دیدگاههای مربوط به انسان کدامند؟

ج) کدام صلاحیتهای و قابلیتهای در انسان امروز باید به وجود آید؟

د) با توجه به ویژگیهای انسان مطلوب چه اصولی در برنامه ریزی درسی باید رعایت شود؟

۵- روند مطلوب

برنامه های درسی در اشتغال تأثیر دارد و می تواند افراد را برای انجام مهارت های شغلی آماده سازد . برنامه درسی می تواند :

- توانایی انجام شغل را در افراد تقویت کند .
- انواع مشاغل را معرفی کند .
- نگرش های لازم برای قبول را انجام مشاغل را در آنها بوجود آورد .
- تأثیر اشتغال در توسعه همه جانبه را تعیین کند .

۶- یادگیری

ماهیت و اصول یادگیری مورد نظر برنامه ریزان درسی به همه ابعاد و مراحل برنامه جهت می دهند . معنا و مفهوم یادگیری ، چگونگی تحقق یادگیری مؤثر و اصول یادگیری موارد قابل بررسی در منبع یادگیری هستند .

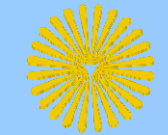
۷- اطلاعات درباره فراگیران

هر برنامه درسی برای تعلیم و تربیت گروهی مشخص از فراگیران طرح ریزی می شود . ضروری است برنامه ریز درسی اطلاعات همه جانبه و موثقی از آنان در اختیار داشته باشند . این اطلاعات را از سه جهت می توان مورد توجه قرار داد .

۱- اطلاعات جمعیت شناختی

۲- اطلاعات روانشناختی

۳- نیازها و علایق

اطلاعات جمعیت شناختی

انواع اطلاعات :

- ۱- یافته های جمعیتی و ثبت نامی
- ۲- پیشرفت تحصیلی دانش آموزان عادی ، عقب مانده ، یا پیشرفته
- ۳- ترک تحصیل

منابع اطلاعات

- ۱- یافته های سرشماری های متوالی
- ۲- مدارک اطلاعات دانش آموزی
- ۳- گزارش های سرشماری ده ساله پیش بینی جمعیت

اطلاعات روانشناختی

مراحل رشد شخصیت از دیدگاه اریکسون

- ۱- اعتقاد اساسی در مقابل بی اعتقادی
- ۲- خود مختاری در مقابل شک و تردید
- ۳- ابتکار در مقابل احساس گناه
- ۴- سازندگی در مقابل احساس حقارت
- ۵- هویت یابی در مقابل بحران هویت
- ۶- صمیمیت در مقابل انزوا
- ۷- زاینده‌گی در مقابل رکود
- ۸- یکپارچگی در مقابل یأس

رشد عقلي

مراحل رشد عقلي از دیدگاه پیاژه :

مرحله ۱ : حسي – حرکتي

مرحله ۲ : پیش عملیاتی

مرحله ۳ : تفکر عینی (عملیاتی)

مرحله ۴ : فکر انتزاعی (صوري)

نیازها و علایق

هر گروه سنی احتیاجات اساسی دارد . برنامه درسی به این احتیاجات پاسخ می‌گوید .

طبق یافته های روانشناسی این احتیاجات پاسخ می‌گوید .
طبق یافته های روانشناسی این احتیاجات را برای کودکی و بلوغ می‌توان در نظر گرفت :

۱- احتیاجات بدنی

۲- احتیاجات روانی

۸- اطلاعات درباره ارزشها

در برنامه ریزی درسی داشتن اطلاعات درست از نظام ارزشی موجب می شود که برنامه ریز بتواند همه تصمیم گیری ها و اقدامات برنامه ریزی را در پرتو ارزشها قرار دهد .

ارزشها را می توان به دو نوع ارزش تقسیم بندی کرد :
ارزشهای بنیادی و ارزشهای بنیادی .

- ۱- مراجعه به قانون اساسی
- ۲- اهداف نظام آموزش و پرورش
- ۳- مطالعه آثار و تألیفات صاحب نظران اعتقادی فرهنگی
- ۴- منابع و انتشارات محلی و منطقه ای

۹- اطلاعات درباره جامعه

در خصوص انتظارات و نیازهای جامعه نیز اطلاعات لازم مربوط به صلاحیتهای شهروندی افراد گردآوری می شوند

- ۱- انواع اطلاعات درباره خانواده
- ۲- انواع اطلاعات در مورد گروههای همسال
- ۳- انواع اطلاعات در مورد نهادها و مؤسسات اجتماعی
- ۴- انواع اطلاعات در مورد ارتباط جمعی
- ۵- انواع اطلاعات در مورد دانش

تشخیص نیازها

کمیته برنامه ریزی پس از کسب اطلاعات لازم از منابع تعیین هدفها به تحلیل آنها می پردازد و با شناخت نواقص و کاستی ها از نیازها را تعیین می نماید . اطلاعات بدست آمده خام هستند ، تحلیل و طبقه بندی آنها می تواند تصویر درستی از نیازها را نشان دهد .

- در تشخیص نیازها به چند نکته باید توجه کرد :
- الف) در برنامه درسی نیازهای فرآیندی و اساسی اهمیت ویژه ای دارند . برای مثال « نیاز به مهارت اجتماعی همکاری » یک نیاز اساسی است .
- ب) به جنبه های مختلف نیازها باید توجه داشت (فردی ، اجتماعی ، علمی ، دینی ، ...)
- ج) در تشخیص نیازها باید تعادلی بین نیازهای آنی و آتی ایجاد کرد .

زمینه های تشخیص

به منظور درك نقش تشخیص در برنامه ریزی درسی ، زمینه در تشخیص را این گونه می توان مطرح کرد :

الف) دانش مورد نیاز

ب) مهارتهای مورد نیاز

ج) مهارتهای روانی – حرکتی

د) ارزشها و گرایشها

ه) ویژگیها و عملکرد معلمان

و) ارزشیابی

ز) وسایل کمک آموزشی

ح) گروه بندی دانش آموزان

۲- جهت دهی ارزشی

در مرحله طراحی برنامه درسی نظام اعتقادی و ارزشی بالاتر از همه عناصر و منابع هدفهای برنامه درسی قرار گرفت : معنای این تصمیم گیری این است که پرتو ارزشها باید در همه مراحل اندیشه و عمل برنامه درسی مقابله و يك از مراحل تحت تأثیر نظام ارزشی قرار گیرد .

کمیته برنامه ریزی درسی در جهت دهی ارزشی به چند سؤال اساسی باید پاسخ دهد :

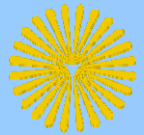
- ۱- اساسی ترین هدف تعلیم و تربیت کدام است ؟
- ۲- آیا بیان هدفها به شکل رفتاری مطلوب است ؟
- ۳- کدام یک از مواد و موضوعات درسی ارزش بیشتری دارند ؟
- ۴- محتوا ارزش بیشتری دارد یا روش ؟ یا هر دو ؟
و پرسشهای دیگر نظایر آنچه ذکر شد .

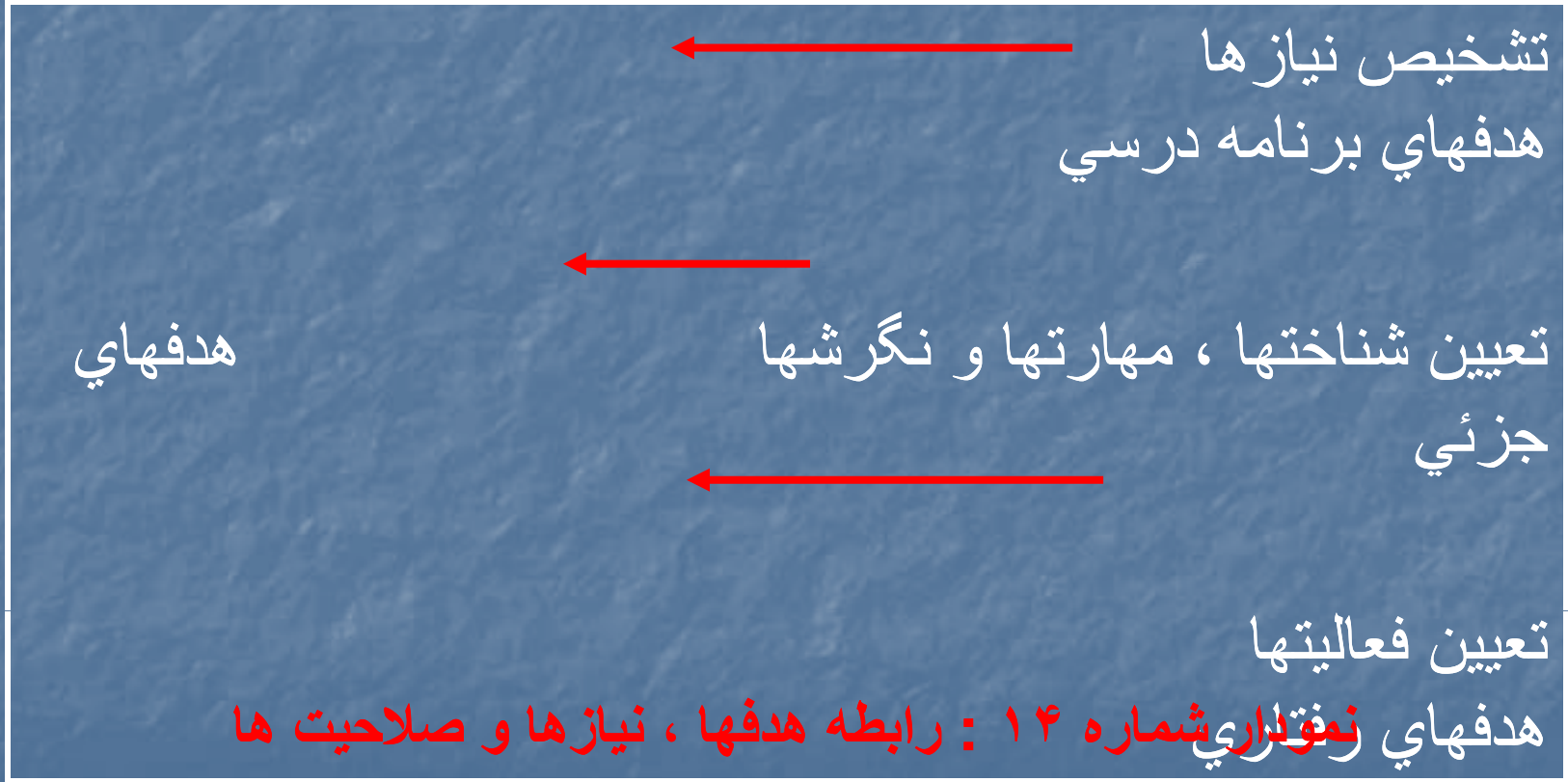
۳- تعیین هدفهای برنامه درسی

پس از تشخیص نیازهای اساسی و جهت دهی ارزشی ، هدفها تعیین می شوند . برنامه ریزان درسی پس از تعیین هدفهای کلی برنامه درسی هدفهای جزئی را تعیین می کنند . برای این کار باید هدفهای کلی با بررسی تحلیلی به « صلاحیتهای مورد نیاز » تجزیه شوند .

در صورت نه می توان هدفهای جزئی را به هدفهای رفتاری نیز تحلیل نمود .

معلم در بررسی خود فعالیتهای جزئی را که دانش آموزان باید انجام دهند روی کاغذ یادداشت می کند سپس با بیان فعالیتهای به صورت هدف ، هدفهای جزئی را معین می نماید .
اصطلاح این عمل « تحلیل آموزشی » است .

هدفهای اساسی و مقطعی

هدفهای برنامه درسی را از نظر زمان می توان به دو نوع تقسیم کرد: یک نوع هدفهای اساسی یا هدفهای رشد است که عمومیت دارند. نوع دوم هدفهای مقطعی است که محتوای آموزشی دوره خاص ارتباط پیدا می کند برای مثال « پرورش تفکر انتقادی » در همه سطوح یادگیری باید مورد نظر باشد.

حیطه های هدف

هدفهای برنامه درسی در چهار حیطه بیان می شوند :

- حیطه مفاهیم و اطلاعات

- حیطه مهارتهای شناختی

- حیطه روانی - حرکتی

- حیطه یاریها و ارزش

برای هر کدام از حیطه های بالا مثالهایی در کتاب ذکر شده است .

در کمیته برنامه ریزی درباره مواردی که ذکر می شود
تصمیم گیری شود .

- ۱- چه قسمت از هدفها از طریق محتوا آموزش داده شوند ؟
- ۲- چه قسمت از هدفها از طریق کتابها آموخته شود ؟
- ۳- چه قسمت از هدفها از طریق نمودار اشکال و تصاویر
آموزش داده شود ؟
- ۴- چه قسمت از هدفها از طریق کارورزی آموخته شود ؟

۵- انتخاب محتوا

انتخاب محتوا ، مرحله اساسی فرآیند برنامه ریزی است . معیارهایی که در انتخاب محتوا مورد استفاده قرار می گیرند عبارتند از :

- ۱- اهمیت
- ۲- اعتبار
- ۳- علاقه
- ۴- سودمندی
- ۵- قابلیت یادگیری
- ۶- انطاف پذیری
- ۷- توجه به ساختار دانش

۶- سازماندهی محتوا

برای سازماندهی محتوا برنامه درسی دو شیوه را می توان مطرح کرد: یکی « سازمان منطقی » که محتوا طبق قواعد علمی سازماندهی می شود. دیگری شیوه سازمان روانشناختی قرار دارد که در آن، محتوای برنامه درسی بنا به فرآیندی که اطلاعات در ذهن فراگیر سازمان می یابد، سازماندهی می شود.

۷- انتخاب و سازماندهی فعالیتهای یادگیری

تا سال ۱۹۳۵ اصطلاح فعالیت یادگیری به کار می رفت . اما امروزه صاحب نظران تجربیات را در معنای ویژه خود به کار می برند .

تایلر این اصطلاح را در کتاب خود به نام « اصول اساسی برنامه درسی و آموزشی » مورد استفاده قرار داده است . اصطلاح فعالیتهای یادگیری ، نمی تواند پویایی موقعیت یاددهی – یادگیری را تشریح کند .

ارتباط محتوا با تجربیات

گاهی برنامه ریزان محتوا را از تجربیات جدا طرح می کنند
ولی آنان اذعان دارند که در موقعیت آموزشی این دو
عنصر وحدت دارند .

بتا خاطر نشان کرده است « وقتی می توان از یادگیری مؤثر
حرف زد که محتوا و فرآیند هر دو مفید و با اهمیت باشند .
»

- ۱- تجارب یادگیری به گونه ای انتخاب شود که دانش آموز فرصت لازم را برای تمرینات رفتارها و تناسب با هدفهای مورد نظر داشته باشد .
- ۲- تجارب یادگیری طوری انتخاب شود که دانش آموز از انجام آنها احساس رضایت کند .
- ۳- تجارب یادگیری باید با آمادگی دانش آموزان هماهنگ باشد .
- ۴- امکان بهره گیری از تجارب گوناگون فراهم شود .

- ۵- تجارب یادگیری باید طوری انتخاب شوند که منجر به هدفهای نامطلوب تربیتی نشوند .
- ۶- باید به گونه ای باشند که ایده ها ، مهارتها و شیوه های درك کردن تفکر را پرورش دهد .
- ۷- به دانش آموزان اجازه دهد که با خبرهای دیگر برنامه درسی نیز ارتباط حاصل کنند .
- ۸- باید زمینه و امکان تحقق برای فراگیر را فراهم سازد .

۸- تعیین روشهای یاددهی – یادگیری

برنامه ریزان درسی ممکن است يك روش تدریس و یا از چند روش تدریس و یا از چند روش ، استفاده کنند . انتخاب روش ترکیبی راهبردهای یاددهی – یادگیری به دو دلیل توصیه می شود :

اولاً : يك روش خاص ممکن است برای انتقال نوع معینی از دانش مناسب باشد .

ثانیاً : بعضی از دانش آموزان با يك روش خاص به سهولت مطالب را بیاموزند .

رفتار معلم و یادگیری

رفتار معلم از چند جهت در یادگیری فراگیران اثر می گذارد :

۱- معلم از طریق مدیریت و سازماندهی عوامل مؤثر یادگیری موقعیت مناسبتری را برای یادگیری فراهم می سازد .

۲- دیگر تأثیر معلم روی یادگیری به انتظارات معلم از دانش آموز بر می گردد . اگر دانش آموزان احساس کنند که از طرف معلم مورد انتظار هستند پیشرفت بالایی خواهند داشت .

در فرآیند برنامه ریزی چه بخشی از طرح ریزی آموزش را باید پیش بینی و تعیین نمود؟ در این خصوص چند حالت را می توان تصور کرد:

۱- یکی اینکه برنامه ریزان درسی اصول و روشهای تدریس را به طور کامل تعیین کنند.

۲- حالت دیگر این است که برنامه ریزان درسی در مورد طرح اجرایی یا آموزشی کمتر تصمیم گیری کنند.

- ۳- حالت سوم اشاره به وضعی دارد که معلمان برنامه ریز درسی نیز هستند . معلمان در طرح قبل از آموزش همه مراحل برنامه ریزی درسی را انجام می دهند .
- ۴- علاوه بر سه حالت مذکور ، حالت چهارم طرح برنامه ریزی با طرح ریزی قبل از آموزش معلم اصلاً پیوندی ندارد .

رابطه اجرا با طرح برنامه درسی را در نمودار زیر ترسیم

نمود :

طرحهای اجرایی

طرح قبل از آموزش

طرح برنامه درسی	معلم	اجرا
-----------------	------	------

(الف)

طرحهای اجرایی

طرح قبل از آموزش

طرح برنامه درسی	معلم	اجرا
-----------------	------	------

(ب)

طرحهای اجرایی

طرح قبل از آموزش

طرح برنامه درسی	معلم	اجرا
-----------------	------	------

(ج)

بررسی ارتباطهای چند گانه طرح ریزی آموزش معلم با برنامه درسی:

- در حالت اول : معلم استقلال و اختیار ندارد ، معلم بری است .
- در حالت دوم : برنامه ریزان در مورد اجرا تصمیم گیری کلی می کند اما اجرا و هماهنگ ساختن با نیازهای دانش آموزان بعهده معلم است .
- در حالت سوم : بیش از حد معمول تعلیم و تربیت را باز گذاشته است . برنامه درسی دچار هرج و مرج می شود .
- در حالت چهارم : حاکی از گسستگی و انقطاع در برنامه است .

چند مدل تدریس

در این قسمت چند مدل تدریس معرفی می شوند . برنامه ریزان درسی باید بنا به « ماهیت موضوع » نگرش حاکم بر برنامه درسی» و شرایط دیگر ، مدل یا مدل‌های تدریس مناسب برای برنامه خود انتخاب کنند .

مهمترین مدلهای تدریس عبارتند از :

- ۱- الگوي سخنراني – تدریس توضیحي
- ۲- الگوي پیش سازمان دهنده
- ۳- الگوي کسب مفهوم
- ۴- الگوي کاوشگري

روش سخنرانی - تدریس توضیحی

این روش قدیمی ترین روش است که در آموزش افراد و گروه‌های مختلف مورد استفاده قرار می‌گرفته است. در این روش اطلاعات مورد نظر به طور مستقیم و با استفاده از مواد آموزشی چاپ شده (کتاب یا جزوه) به دانش‌آموزان منتقل می‌شود.

مزایای استفاده از روش سخنرانی

- ۱- مقرون به صرفه بودن ، تعداد یادگیرنده بیشتری می توانند در کلاس شرکت کنند – سخنرانی معلم – در صورتی که به وسیله اطلاعات نابجا در حین عرضه مطالب قطع نشود مطالب نسبتاً زیادی را در مدت کوتاهی عرضه دارد .
- ۲- اعطاف پذیری : مطالب چاپ شده در کتاب درسی ثابت است ، اما معلم می تواند با انعطاف پذیری مطالب را ارائه دهد .

معایب استفاده از روش سخنرانی

- ۱- عدم امکان فعالیت برای فراگیر
- ۲- خستگی فراگیران
- ۳- غیر فعال بودن دانش آموزان

الگوي تدریس پیش سازمان دهنده

معنای سازمان چیست ؟

مجموعه چیزهایی که با یکدیگر ارتباط متقابل دارند و برای تحقق هدفها همکاری می نمایند « سازمان » گفته می شود . وقتی می گوئیم بدن انسان يك سازمان است یعنی هر کدام از اعضای بدن کاری انجام می دهند و در تعامل با اعضای دیگر باعث حیات و بقای انسان می شوند .

مبانی نظری الگوی پیش سازمان دهنده

طراح الگوی تدریس پیش سازمان دهنده « آزوبل » یکی از روانشناسان « مکتب گشتالت » است . یادگیری در این مکتب به معنای درک کل است الگوی پیش سازمان دهنده به مقصد رساندن فراگیر برای چنین شناختی از طریق عرضه مستقیم اطلاعات طراحی شده است .

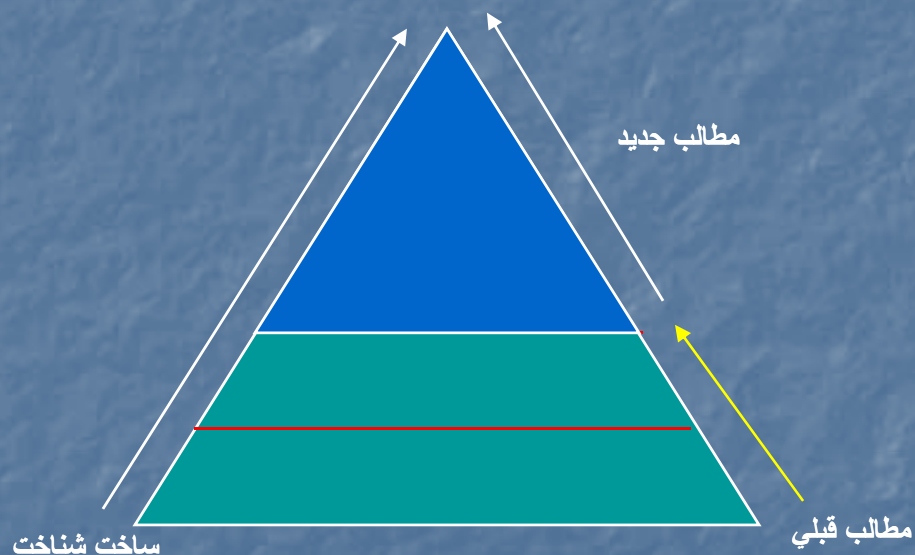

در نظر آریوبل هر يك از رشته هاي علمي داراي يك ساخت هرم مهندسي هستند . « مفاهيم و مطالب كلي تر در قاعده هرم و هر چه به رأس هرم نزديكتر مي شويم مفاهيم ويژه تر مي شوند و در يادگيري بايد تلاش كنيم ابتدا مطالب كلي تر را تدريس كنيم و به ترتيب مطالب جزئي را بياموزيم .

ساخت شناختی در نظریه آزوئل چیست؟

ساخت شناختی نظام مفاهیمی است که از مطالعه ساخت یک دانش در ذهن فراگیر شکل گرفته است.

نمودار ۱۶: طرح نمایش ساخت شناختی

یادگیری معنی دار

اگر مفاهیم و مطالب جدید با مطالب قدیم ارتباط داشته باشد یادگیری معنی دار نامیده می شود . علت این است که این یادگیری معنی دار نامیده می شود به این دلیل است که اولاً : برای فراگیر دافع و رضایت بخش است .

ثانیاً : با این یادگیری فراگیر می تواند مطالب دیگری را در موقعیتهای دیگر یاد بگیرد .

مراحل تدریس الگویی پیش سازمان دهنده

- ۱- ارائه پیش سازمان دهنده
- ۲- ارائه مطالب مورد نظر
- ۳- تحکیم سازمان شناخت

نقش معلم در الگوي پيش سازمان دهنده

معلم ساخت ذهني فراگير را كنترل مي كند زيرا لازم است كه همواره مطالب جديد را به پيش سازمان دهنده ارتباط دهد . به ويژه در مرحله سوم كه شاگردان فعاليت يادگيري زيادي مي كنند و سئوالاتي طرح مي نمايند . هدايت آنها و ارتباط آنها به پيش سازمان دهنده نقش حساس معلم است .

نقش شاگرد در الگوي پيش سازمان دهنده

در مراحل اول و دوم شاگرد به فعاليت ذهني دروني مشغول است . در مرحله سوم دانش آموزان با ارتباط دادن مجدد مطالب تدريس شده به مفهوم كلي پيش سازمان دهنده ، ساخت ذهني و ساختار مفهومي را محکم تر مي کنند و به يادگيري معني دار دست مي يابد .

الگوي کسب مفاهيم

کسب مفهوم عبارت است از « جستجو و فهرست خواص که از آن برای تمییز « مثالها » از « غیر مثالهاي » طبقات استفاده شود . « کسب مفهوم از دانش آموز مي خواهد مثالهاي از يك مفهوم را که داراي خواص آن مفهوم است با مثالهاي که فاقد آن خواص است مقایسه کند .

مثال و غیر مثال

« مثال » در يك مفهوم نمونه هايي عيني است که صفات مفهوم مورد نظر را داراست . به عنوان مثال مفهوم « جزيره » داراي دو صفت است . يکي « خشکي بودن » و ديگري « از هر چهار طرف در آب بودن » . غير مثال به نمونه هايي گفته مي شود که فاقد يك مفهوم هستند مثلاً شبه جزيره غير مثال مفهوم جزيره است .

صفات آشکار و صفات پنهان

در هر مفهوم بعضی صفات آشکار و برخی پنهان هستند . در مفهوم خانواده وجود يك مرد و يك زن صفت آشکار است ولي کارکرد هاي مختلف آن و ... روابطي که بين اعضاي خانواده وجود دارد صفات پنهان است .

مراحل تدریس در الگوي کسب مفهوم

مرحله اول : تعیین هدفهاي آموزشی

مرحله دوم : صفات بارز را تعیین کنید .

مرحله سوم : توصیف معني کلمات و عباراتي که پیش نیاز مفهوم است .

مرحله چهارم : مصداقهاي مثبت و منفي را در اختیار دانش آموزان قرار دهید .

مرحله پنجم : با فعاليت بیشتر یادگرنده ، شناخت مفهوم را تحکیم نمائید .

نقش معلم

معلم ، پیش از تدریس با الگویی دستیابی به مفهوم ، آن مفهوم را انتخاب ، مطالب را گزینش و در نمونه های مثبت و منفی سازماندهی و مثالهایی را به دنبال می آورد . معلمان در اغلب موارد مجبورند مثالهایی تهیه کنند و مطالبی را از متون درسی و منابع دیگر بیرون آورند .

نقش شاگرد

شاگردان ، مصداقهای مفهومی را ارائه می دهند . باید بدانند پاسخهایشان حالت فرضیه دارد و باید بررسی شود . نقش دیگر آنان تحلیل تفکرشان است . آنان باید بتوانند فرآیند تفکر را که به شناخت ماهیت يك مفهوم منجر شد تجزیه و تحلیل کنند .

الگوي کسب مفهوم براي کودکان هر سني و در هر محيطي به کار مي رود . براي بچه هاي کوچک مفاهيم و شناسهاي بايد نسبتاً ساده ، درس کوتاه و معلم بیشتر هدايت گر باشد . برنامه هاي درسي کودکان آميخته است که اين ویژگی امکان استفاده از روش کسب مفهوم را بیشتر مي کند .

دانشگاه پیام نور

اثرات آموزشی و پرورشی

منظور از اثر آموزشی ، آگاهیها و توانایی هایی ذهنی است که فراگیر به دست می آورد و منظور از اثر پرورشی تأثیرات روانی و عاطفی ناشی از اجرای این الگو است .

الگوي کاوشگري

الگوي کاوشگري براي ايجاد و تقويت تفکر علمي در فراگیران به وجود آمده است . کسي که داراي تفکر علمي است معمولاً مسئله ياب است و با کنجکاوي و حساسيتي که در مقابل پديده هاي اطراف دارد مورد بررسي را شناسايي مي کند . فرضيه هايي مي سازد ، به گردآوری اطلاعات مي پردازد و با تجزيه و تحليل پاسخ مناسبی براي حل مسأله بدست مي آورد .

اصولي که بنا و پيش فرض استفاده از اين الگو را تشکيل مي دهد (از نظر ساکمن)

- ۱- شاگردان وقتي با مسأله شگفت آوري مواجه شدند به کاوشگري مي پردازند .
- ۲- آنان مي توانند نسبت به راهبردهاي تفکر خود آگاه شوند .
- ۳- راهبردهاي جديد را مي توان به طور مستقيم آموخت
- ۴- کاوشگري مبتني بر مساعدت گروهي به رشد و تفکر و شناخت دانش آموزان کمک مي کند .

دانشگاه پیام نور

تناسب الگو با سن فراگیر

از این الگو می توان در گروه های سنی مختلف استفاده کرد ،
ولی لازم است با توجه به ویژگی های فراگیری تغییراتی در
الگو به وجود آورد . برای کودکان کم سن بهتر است به
جای تأکید به يك اصل علیت به کشف تأکید گردد .

مراحل تدریس روش کاوشگری

- مرحله اول : مواجه شدن با مسأله
- مرحله دوم : گردآوری داده ها – شناخت رویداد
- مرحله سوم : گردآوری داده ها – آزمایشگری
- مرحله چهارم : سازماندهی نظم دادن به توضیح
- مرحله پنجم : تحلیل جریان کاوشگران

نقش معلم

نقش معلم در مراحل آغاز کوشگري انتخاب موقعيت مسأله است . تا کوشگري را بر حسب روشهاي کوشگري نظارت کند . به بررسیهاي کوشگران شاگردان با اطلاعات لازم پاسخ دهد ، کوشگران مبتدي را در تمرکز بر کوشگري کمک کند .

نقش دانش آموز

دانش آموزان باید محققانه از طریق پرسش از معلم اطلاعات لازم را بدست آورند . به طور کلی دانش آموزان در این الگو مانند دانشمندی که پس از مواجهه با مسأله مراحل تحقیق را برای پاسخ دادن به آن مسأله انجام می دهد ایفای نقش کنند .

هر چند که آموزش کاوشگری در اصل برای علوم طبیعی به وجود آمد ، ولی روشهای آن در همه رشته های تحصیلی قابل استفاده است . هر موضوعی که بتوان به صورت واقعیت مسأله دار ارائه نمود برای آموزش کاوشگری مناسب است . علوم اجتماعی برای کاوشگری امکانات زیادی دارد .

اثرات آموزشی و پرورشی

الگوي کاوشگري نگرشها و مهارت‌هاي را تقويت مي کند که به چند مورد اشاره مي شود .

۱- مهارت‌هاي جريان تحقيق

۲- يادگيري مستقل

تحمل پيچيدگي

۴- بيانگري کلامي

۵- تفکر منطقي

معیارهای انتخاب روشهای تدریس

- ۱- هدفهای آموزشی
- ۲- تجربیات یادگیری لازم برای تحقق هدفها
- ۳- علاقه دانش آموزان
- ۴- اصول یادگیری
- ۵- امکانات ، تجهیزات و منابع

۹- تعیین نظام ارزشیابی پیشرفت تحصیلی

در فرآیند یادگیری ، عملکرد دانش آموز باید مورد بررسی و کنترل قرار گیرد . ارزشیابی پیشرفت تحصیلی با مجموعه اقداماتی که انجام می گیرد ، کاستی ها ، نواقص ، نقاط قوت ، امکانات که محدودیتهای فرآیند یاددهی – یادگیری بررسی می شود راه یادگیری تسهیل می گردد .

اصول ارزشیابی پیشرفت تحصیلی

- ۱- ارزشیابی بخش جدایی ناپذیر فرآیند یاددهی – یادگیری است .
- ۲- هدف نهایی ارزشیابی پیشرفت تحصیلی اصلاح فرآیند یاددهی – یادگیری است .
- ۳- اصل توجه به آمادگی دانش آموزان
- ۴- توجه به رشد همه جانبه دانش آموزان
- ۵- توجه همه جانبه به دانش ها ، مهارتها و نگرش ها

دانشگاه پیام نور

مراحل برنامه ریزی ارزشیابی

- الف) تعیین سطح عملکرد مورد انتظار
- ب) تعیین شیوه های ارزشیابی
- ج) نوع ابزار اندازه گیری

۱۰) تعیین نقش معلم در برنامه ریزی

در برنامه ریزی درسی از چند جهت نقش معلم مورد توجه است . یکی از آنها تعیین محتوای آموزشی برای آماده کردن معلم جهت اجراست . وقتی که برنامه تغییر می کند معلم باید صلاحیتها و آمادگی لازم را برای تدریس مؤثر بدست آورد .

ویژگیهای نقش معلم

معلم برای ایفای نقش مؤثر خود در اجرای برنامه های درسی باید به چند نکته بسیار مهم توجه کند :

الف) فهم درست برنامه

ب) اجرای کامل برنامه

ج) نقادی برنامه

د) سازماندهی مناسب

۱۱- تولید مواد آموزشی

مواد آموزشی محصول فرآیند برنامه ریزی است ، پس از برنامه ریزی درسی محتوا ، تجربیات یادگیری و اصول و روشهای یاددهی – یادگیری به صورت کتب ، جزوات و دستورالعمل ها ارائه می شوند که از آنها به مواد آموزشی تعبیر می شود . کتاب درسی راهنمای تدریس و دفترچه تمرین مواد آموزشی اصلی را تشکیل می دهند .

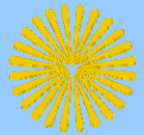

ساختار و ویژگی های کتاب درسی

- ۱- قسمت مقدماتی ، شامل پیشگفتار (مقدمه) ، فهرست و ...
- ۲- قسمت میانی ، شامل فصول یا واحدهای یادگیری
- ۳- قسمت پایانی ، شامل پیوستها ، منابع و مأخذ و ...

- ۱- ویژگی های کتاب درسی در بعد اهداف
- ۲- ویژگی های کتاب درسی در بعد محتوي و روش های
ارائه آن
- ۳- ویژگی های کتاب درسی از بعد ارزشیابی پیشرفت
تحصیلی

اهمیت موضوع در انتخاب محتوای کتابهای درسی اصول و معیارهای

مورد توجه قرار می گیرد:

- رابطه محتوا و هدف
- محتوا و توان فراگیران
- محتوا و زمان
- محتوا و سودمندی
- محتوا و ارتباط عمودی
- محتوا و ارتباط افقی
- محتوا و روش های یاددهی – یادگیری

کتاب راهنمای معلم

کتاب راهنمای معلم به عنوان يك رسانه ، از مهمترین اجراء يك بسته آموزشی به شمار مي رود و هدف عمده آن ، کمک به معلم در اجراي مطلوب برنامه درسي جهت تحقق اهداف آموزشی است . همچنین بوسیله کتاب راهنمای معلم ، مي توان جدیدترین و مفیدترین راهبردهای آموزش را به منظور تحقیق هر چه کامل تر تعامل بین فراگیر و معلم ارائه نمود .

دانشگاه پیام نور

مؤلفه های کتاب راهنمای معلم

بخش اول : تبیین رویکرد برنامه

بخش دوم : تبیین واحد یادگیری

کتاب کار

کتاب کار ، مجموعه ای از فعالیتهای متنوع برگرفته از اهداف برنامه درسی در حیطه های دانشی ، مهارتی و نگرشی به منظور دست یابی گام به گام دانش آموزان به اهداف مذکور است .

ملاحظات مربوط به تدوین کتاب کار

- ۱- هماهنگی فعالیتها با اهداف ، مفاهیم و مهارتها در نظر گرفته شده در کتاب دانش آموز
- ۲- ارائه فعالیتها بر مبنای تقسیم بندی اهداف در سه حیطه دانش ، مهارتی ، نگرشی
- ۳- تناسب تعداد فعالیتها و زمان انجام آنها با سن و امکانات دانش آموز
- ۴- ارائه فعالیتها به صورت متنوع و در صورت امکان برگرفته از مسائل زندگی

ساخت کتاب کار

- ۱- مقدمه مشتمل به توضیح ساختار کتاب کار به زبان ساده
- ۲- ارائه خلاصه هر درسی به زبان ساده
- ۳- ارائه فعالیتهای متنوع و مرتبط با اهداف درسی در سه
حیطه دانش ، مهارتی و نگرشی
- ۴- ارائه فعالیتهای تکمیلی پس از پایان هر فصل
- ۵- ارائه فعالیتهای تکمیلی پس از پایان چند فصل

اصول و روشهای تهیه کتاب

- ۱- کتاب کار مکمل کتاب درسی است . بنابراین لازم است فعالیتهای کلاس هماهنگ باشد .
- ۲- تمرینهای کتاب کار به اشکال و شیوه های مختلف ارائه شوند .
- ۳- در تعیین تعداد تمرینها ، تناسب یادگیری با فعالیتهای یادگیرنده رعایت شود .
- ۴- تمرینها از ساده به مشکل تنظیم شوند .
- ۵- در تهیه کتاب کار بهتر است از وجود معلمان با تجربه نیز استفاده شود .

کتاب ارزشیابی

ساختار کتاب ارزشیابی

- ۱- بیان مقدمه
- ۲- ارائه جدول هدف و محتوا
- ۳- ارائه چک لیست برای ارزشیابی کار گروهی
- ۴- ارائه چک جهت ارزشیابی
- ۵- ارائه نمونه های عملی

۱۲- ارزشیابی تکوینی

معیارها و مراحل و روش های ارزشیابی « اهداف و محتوا به شرح ذیل می باشد .

۱- ارزشیابی هدفهای کلی

۲- ارزشیابی از زیر هدفی و هدفهای جزئی

۳- ارزشیابی محتوا ، تجربیات ، روشها و وسایل پیش بینی شده

۱۳ - اشاعه برنامه درسي

برنامه درسي معمولاً توسط تعداد محدودی از متخصص های مختلف و در شوراي برنامه ريزي درسي خاص بررسي و به تصويب مي رسد . در حالي که عملاً و در عرصه اجرا با اقشار و عوامل گوناگون ارتباط پيدا مي کند . قاعدتاً برنامه به همه افرادي که در برنامه تأثیر گذار هستند بايد معرفي شود .

معلمان ، مديران ، دانش آموزان ، مسئولان اجرايي از جمله افرادي هستند که برنامه به آنها معرفي مي شود .

۱۴- اجرای برنامه درسی

برای اجرای بهتر برنامه ها از چند جهت اقدامات لازمه باید انجام گیرد :

۱- توزیع برنامه

۲- آموزش معلمان

۳- معرفی برنامه به دفاتر و مسئولانی که به نوعی با برنامه ارتباط دارند .

۴- هماهنگی دفاتر ستادی

۱۵- نظارت و کنترل برنامه درسی

برنامه درسی اگر با تأمین همه شرایط و لوازم مورد نیاز به اجرا در آید، تضمینی برای بقای شرایط مساعد و توسعه دادن وجود ندارد. عوامل مؤثر در برنامه به قدری متنوع و گاهی پیچیده هستند که ممکن است با گذشت زمان تغییر یابند و شرایط نامطلوبی برای برنامه بوجود آورند.

اصول نظارت و کنترل

- ۱- اهداف نظارت و کنترل برنامه برای مجریان و مسئولان استانها و مناطق ، باید به خوبی شرح داده شود .
- ۲- نظارت باید در شرایط عادی و طبیعی انجام گیرد .
- ۳- برای نظارت و کنترل برنامه از همکاری استانها و مناطق باید بهره جست .
- ۴- افراد ناظر باید صلاحیت علمی و آموزش لازم را برای این کار داشته باشند .

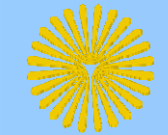
دانشگاه پیام نور

ابزارهای گردآوری اطلاعات در نظارت

الف) چک لیست

ب) مصاحبه

ج) مطالعه اسناد و مطالب تولید شده

ارزشیابی پایانی

در ارزشیابی پایانی یکی از عناصر که باید مورد مطالعه قرار گیرد ویژگیهای دانش آموزان است .

- ۱- توانایی ها ، استعدادها و گرایشهای هر دانش آموز
- ۲- جنبه های مناسب وضعیت رشد هر دانش آموز در زمان آغاز آموزش
- ۳- طبیعت و ویژگی انگیزش برای مشارکت در آموزش

کسب اطلاعات در مورد بازده آموزشی يك منبع بسیار مهم در ارزشیابی برنامه درسی است . چهار نوع بازده شایسته قابل مطالعه است :

۱- پیشرفت تحصیلی دانش آموزان که می توان از طریق آزمونهای ملاک مرجع و هنجار مرجع اطلاعاتی کسب کرد .

۲- یادگیری های دانش آموزان که می توان از طریق ارزشیابی واکنش دانش آموزان نسبت به زندگی در مدرسه به دست آورد .

- ۳- اثرات برنامه بر معلمان و نحوه برخورد آنها با برنامه درسی و میزان تعهدشان برای اجرای آن
- ۴- اثرات برنامه بر اجتماع و میزان رضایت اجتماع از آموزش که از طریق نظر سنجی های عمومی مطالعه شود

۱۷- بازنگری

عوامل مختلفی باعث می شوند برنامه درسی مقبولیت خود را بتدریج از دست بدهد و زوال پذیر باشد .

برای جلوگیری از زوال برنامه لازم است به طور مرتب مورد بازنگری قرار گیرد و عامل تهدید کننده بقیه برنامه شناخته شود و از زوال آن جلوگیری گردد .

دانشگاه پیام نور

موفق باشید

www.salampnu.com

سایت مرجع دانشجوی پیام نور

- ✓ نمونه سوالات پیام نور : بیش از ۱۱۰ هزار نمونه سوال همراه با پاسخنامه
- تستی و تشریحی
- ✓ کتاب ، جزوه و خلاصه دروس
- ✓ برنامه امتحانات
- ✓ منابع و لیست دروس هر ترم
- ✓ دانلود کاملاً رایگان بیش از ۱۴۰ هزار فایل مختص دانشجویان پیام نور

www.salampnu.com